

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Zločin a trest v současné české společnosti

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. Mgr. Zdeňka Vaňková

Vypracoval:
Milan Skoumal

Brno 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Zločin a trest v české společnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno 7. 4. 2008

.....
Milan Skoumal

Poděkování

Děkuji pani PhDr. Mgr. Zdeňce Vaňkové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji své manželce Jiřině za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce, a které si nesmírně vážím.

Milan Skoumal

OBSAH

Úvod	5
1. Historický vývoj českého státu	8
1.1 Vznik a historie českého státu a společnosti	8
1.2 Vývoj české společnosti do současnosti	11
1.3 Současná česká společnost	13
1.4 Dílčí závěr	16
2. Historický vývoj trestního práva	19
2.1 Počátky trestního práva	19
2.2 Vývoj novodobého trestního práva	21
2.3 Dílčí závěr	28
3. Historie zločinu, přečinu a přestupku	31
3.1 Počátky zločinu a zločinnosti	31
3.2 Zločin v současné české společnosti	33
3.3 Zločinecké struktury	42
3.4 Dílčí závěr	45
Závěr	48
Resumé	50
Anotace a klíčová slova	51
Použitá literatura a prameny	52

Úvod

Při vyslovení první části názvu z tématu mé bakalářské práce „Zločin a trest ...“ se většinou každému vybaví literární dílo významného ruského autora, a až po doplnění druhé části, „... v současné české společnosti.“ si uvědomí, že nepůjde o rozbor práce týkající se světových literárních dějin, ale o posouzení problému, který se vklíní do naší společnosti a dotýká se téměř každého z nás, aniž bychom si to uvědomovali.

„Jak silně ohrožují naši zemi různé negativní faktory současného světa?“. Tak takovou otázku položil STEM¹ (Středisko empirických výzkumů) výběru 1272 občanů na počátku března 2007 a nabídl šestnáct potenciálních hrozeb. Vedoucí skupinu hrozeb tvoří se zřetelným odstupem pětice - mezinárodní organizovaný zločin, rozšiřování zbraní hromadného ničení, terorismus, živelní katastrofy v důsledku změny klimatu a islámský fundamentalismus.

Mezinárodní organizovaný zločin, šíření zbraní hromadného ničení a terorismus jsou nejsilněji vnímanými hrozbami pro naši zemi. Mezinárodní organizovaný zločin a terorismus jsou jednoznačně nejčastěji jmenovány jako zdroj nebezpečí pro naši zemi. Významně se posílily také obavy z rostoucího vlivu muslimů v Evropě, což je zřejmý ohlas na útok proti civilním cílům v USA. Zvýšil se i strach z neregulovatelného přílivu uprchlíků. Všechny tyto hrozby jsou pocíťovány univerzálně, všemi skupinami populace.

A zde se naskýtají první otázky: „Proč mají naši občané obavy s organizovaného zločinu?“, „Kde hledat příčiny vzniku tohoto stavu?“, „Je možné těmto hrozbám zabránit?“, „Je možné se před nimi chránit?“, „A jakým způsobem?“, v dnešní době, kdy se svět otevřel nám a my se otevíráme světu.

Ve své práci se budu zabývat problémem prudkého vzestupu kriminality od počátku devadesátých let do současnosti a problematikou „zločinu“, který je přímo dán v tomto slově. Organizovaný zločin, zločinné spolčení a mezinárodní organizovaný zločin. Organizovanost a organizovaný, už jen tato slova ve spojení se zločinem u každého člověka vyvolají pocit, že se jedná o činnost, která je vázána na více lidí.

---

¹ www.stem.cz/clanek/1258

Na činnost, která se vyznačuje tím, že zvláště promyšlenou, agresivní formou zasahuje do všech oblastí společnosti a je vázána na další trestnou činnost. Je a bude velice těžké výchovně = preventivně působit a předcházet těmto jednáním a proto bude nutné, jak je patrné i z návrhu nového trestního zákona, zaměřit se na konečný důsledek za spáchaný trestný čin = represe. Trest, to je především ochrana společnosti před trestnými činy, před jejich pachateli a zabránění v páchání další trestné činnosti.

Z výše uvedené textu vyplývají další otázky: „Proč došlo k takovému nárůstu kriminality?“, „Lze zastavit narůstající organizovanou trestnou činnost?“, „Je možno použít v současném stavu prvky restorativní (obnovující) justice?“ a hlavně „Proč vláda ve svém novém návrhu trestního zákona snižuje hranici trestní odpovědnosti z 15 na 14 let a zvyšuje horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody až na 30 let?“.

Shromážděním materiálů o dějinách našeho státu a práva, materiálů o historickém vývoji trestních zákoníků a zákonů, a shromážděním materiálů z ročenek, výročních zpráv a statistických údajů chci porovnat data mezi jednotlivými obdobími. Porovnáním a analyzováním získaných dat dále zjistit souvislost růstu kriminality a působení činnosti organizovaného zločinu související s otevřením a včleněním se našeho státu do Evropy.

V závěru své práce hodlám teoreticky nastavit návrh změn a opatření, která by vedla k stabilizaci a možnému snižování kriminality a vlivu organizovaného zločinu na území našeho státu. Víím, že tímto problémem se zabývají specializované útvary Policie České republiky a takto páchaná trestná činnost se stále rozšiřuje. Přesto jsem se po shromáždění některých písemných podkladů rozhodl, že se o rozbor, zhodnocení a podání návrhů některých opatření pokusím.

Zločin jak již z názvu napovídá se obvykle užívá k označení nejtěžších trestných činů. Dřívější dělení na zločiny, přečiny a přestupky byly trestním zákonem z roku 1950 nahrazeny pojmem trestný čin a tento pojem přetrvává až do současnosti. Mezi nejzávažnější trestné činy ve smyslu trestního zákona jsou tzv. zvláště závažné úmyslné trestné činy, mezi něž mimo jiné patří vražda, loupež, znásilnění a některé další trestné činy, které lze právě takto označit. Od roku 1990 byl zaznamenán prudký nárůst těchto závažných trestných činů např. vražd často spojených s loupeží, nájemných vražd, ublížení na zdraví, braní rukojmí aj., a dále nárůst závažné trestné činnosti páchané v organizovaných skupinách.

Trestné činnosti v organizovaných skupinách jsou: nedovolené obchodování se zbraněmi, střelivem, výbušninami a vojenským materiálem, obchodování s lidmi, ilegální migrace, distribuce drog, padělání peněz a s nimi stále více se rozšiřující aktivity zločineckých struktur z oblastí ruských, ukrajinských, balkánských, ale i asijských zemí.

Trest je pak jedním z právních následků spojeným s pácháním těchto trestných činů a u páchání závažných trestných činů se většinou jedná o trest nepodmíněný. U méně závažných trestných činů není následkem jediným ani nutným. Trestní zákon i trestní řád uvádí další možnosti, jak řešit konkrétní trestní věc bez uložení trestu, např. upuštěním od potrestání, podmíněným zastavením trestního stíhání, narovnáním apod., Je tu dále možnost ukládat i tresty přímo nespojené s odnětím svobody a to jsou např. tresty alternativní. Trest v trestním právu České republiky je tedy zákonem stanovený a státem vynutitelný následek spáchání trestného činu, který ukládají soudy v trestním řízení. Trest sám by však neměl být odplatou za spáchaný trestný čin, ale základním účelem a cílem je ochrana společnosti před trestnými činy a před jejich pachateli, tedy zabráněním v páchání další trestné činnosti = represe, a výchovou = prevence.

Pracuji jako vedoucí správního oddělení ve Věznici Břeclav. Ve své práci převážně administrativního pracovníka mám možnost nahlédnout a prostudovat si rozsudky odsouzených osob. Ve Věznici Břeclav se s typem odsouzených o kterých budu psát svou bakalářskou práci sice nesetkám, ale pokud bude potřeba, budu mít možnost si prostudovat i tyto rozsudky.

1. Historický vývoj českého státu

1.1 Vznik a historie českého státu a společnosti

Dějiny českého státu a jeho historický vývoj byl v průběhu své tisícileté historie podrobně popsán v mnoha dokumentech. V historii samostatné České republiky se na jejich popisu podíleli významné osobnosti české a československé právní historie.

Podobně jako ve světových dějinách nalézáme i v dějinách státu a práva na území dnešní České republiky základní etapy, ve kterých se vyvíjela společnost, její ekonomika, stát i právo a právní kultura.² Historie státu a práva se u nás vyvíjely ve dvou základních etapách a to v etapě feudální (od 9. stol. n. l. do roku 1848) a v etapě kapitalistické (od roku 1848 do roku 1945). Každá z těchto základních etap se dělí na dílčí historická období vývoje českého státu, která nezačínají ani nekončí jedním uváděným dnem nebo rokem, ale vznik a vývoj nových poměrů byl vždy složitým a dlouhodobým procesem vývoje společnosti, které ovlivňovaly nejen revoluční přeměny, ale i kontinuita se starými institucemi.

Raně feudální stát a právo je prvním dílčím obdobím feudální etapy počínající Velkomoravskou říší od počátku 9. století do počátku 10. století. Od poloviny 9. století se na české části území představovali knížectví, reprezentovaná vládnoucím rodem Přemyslovců. Formou státu je raně feudální knížectví. Je to upevňování státu a vytváření základních právních obyčejů. Mocenský systém je vytvářen knížetem, který se opírá o svou družinu. Společnost tvoří svobodné obyvatelstvo, otroci a bohatí velmoži, převládá zde výroba naturální a zemědělská. Jednoduchá místní správa je založena na soustavě hradů.

Druhé období tzv. období feudální rozdrobenosti se datuje od poloviny 11. století do roku 1222 jako úsek feudální rozdrobenosti a od roku 1222 do konce 14. století jako úsek jejího překonávání. Základním projevem feudální rozdrobenosti je rozpad státu na řadu panství, která se neochotně podrobují ústřední státní moci reprezentované panovníkem, a tím dochází k oslabení centrální moci státu. V roce 1222 se dohodou mezi panovníkem a církví otevírá v Čechách cesta k překonání politické rozdrobenosti.

---

² Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 16-22

Panovník hledá oporu v církvi a u drobné šlechty. Od druhé poloviny 14. století se začíná centralizovat monarchie a projevují se zárodky stavovství.

Třetí období je tzv. husitské hnutí, jehož projevy jsou zaznamenány již od počátku 15. století se plně projevilo v letech 1419 až 1434, kdy je otevřena cesta k reformě církve a státu. Byla dočasně rozbita stará správní organizace, zrušen monopol panstva na vládu v zemi a byl prosazen podíl měst a rytířstva na politické moci. Radikální počátky sledovaly dokonce svržení monarchie, ale ta ve státě zůstala. Základní změny nastaly i v právu.

Období stavovského státu a práva od roku 1434 do roku 1620 je rozděleno na několik úseků. Na úsek znovuupevnění feudalismu (1434 do 1500), kdy šlechta ve spolupráci s městy usiluje o upevnění otřeseného feudálního řádu a státního aparátu, dále na úsek předbělohorský, kdy jsou nástupem Habsburků na trůn položeny základy k budování organizačních a správních struktur soustátí a vznikla řada významných zákonodárných projektů i v oblasti práva, a na úsek (1618-1620) poslední období stavovské monarchie. Habsburská dynastie je zbavena trůnu a je vydána nová česká stavovská ústava. Mění se struktura České koruny, která se stává aristokraticko-měšťanskou volební monarchií v čele s voleným králem.

Poslední období pozdního feudalismu je období absolutistického státu a práva od roku 1620 do roku 1848. V čele státu stojí absolutní panovník, který vykonává svou moc v zájmu upevnění a udržení feudalismu. Období je opět rozděleno na několik úseků. Od roku 1620 do roku 1680 je obdobím třicetileté války a druhého nevolnictví. Vlivem války dochází k úbytku obyvatelstva a to zejména na venkově. Zvýšený útlak nevolníků vede k masovému povstání v roce 1680. V době od roku 1680 do roku 1749 dochází k rozvoji výroby a upevňuje se byrokratický státní aparát. Roku 1749 jsou likvidovány poslední zbytky orgánů České koruny a je dovršena česko-rakouská centralizace. Období od roku 1749 do roku 1789 je charakterizováno nástupem osvícenského absolutismu, který se v oblasti státu a práva projevuje v celé řadě reforem. Nové zákoníky Josefa II. zakotvují moderní předpisy, které se stávají základem dalšího právního vývoje v období kapitalismu. Poslední období od roku 1790 do roku 1848 je charakterizováno ústupem od zásad osvícenství a nástupem otevřené reakce. Od roku 1804 je pro celou monarchii užíváno názvu rakouské císařství a jeho jednotlivé země jsou pouhými provinciemi rakouské říše.

Nejvýznamnějším zákonodárným dílem tehdejší doby je z roku 1811 Všeobecný občanský zákoník, který vytvořil právní základnu pro rozvoj soukromého vlastnictví.

Kapitalistická etapa je datována od roku 1848 vývojem nového moderního státu až do roku 1945. Období dělíme na několik základní úseků. Období revoluce roku 1848 a 1849 je bojem porobených národů monarchie o národní osvobození. Od roku 1849 do roku 1860 je období bachovského absolutismu, projevující se policejním režimem, ekonomickým rozvojem kapitalismu kdy se začínají uplatňovat i předpisy, které vedou k modernímu podnikání. Období od roku 1860 do roku 1871 dochází v oblasti ústavní k dovršení rakousko-uherského dualismu a jsou formálně zakotveny základní občanské svobody. Dochází k prvnímu nástupu organizovaného dělnictva. Období od roku 1871 do roku 1914 dochází k rychle rostoucí zemědělské a průmyslové výrobě. Ekonomickým centrem monarchie se stávají české země. Z důvodu rakouské kritiky a pocitů národnostních křivd, se v českých zemích rodí opozice k rakouské státnosti. Období od roku 1914 do roku 1918 je charakterizováno zahraničním a domácím odbojem kdy se během 1. světové války začal stavět základ pro vznik nového samostatného státu Čechů a Slováků. Dne 28. října 1918 byla vyhlášena Československá republika.

Budování nového Československého státu na troskách staré rakousko-uherské monarchie bylo završeno vydáním ústavy v únoru roku 1920. Začíná etapa stabilizace československé ekonomiky a jejího demokratického a parlamentního systému, a také konstituování definitivního správního uspořádání našeho státu. V třicátých letech po nástupu Hitlera k moci v Německu dochází k postupnému vnějšímu a vnitřnímu ohrožení našeho státu a jeho samostatnosti, které vyvrcholí obdobím nesvobody. Odtržením Slovenska v březnu 1939 byla založena Slovenská republika a následnou okupací českých zemí nacistickým Německem byl vyhlášen tzv. Protektorát Čechy a Moravy.

Období 2. světové války (1939-1945) bylo pak obdobím, kdy náš národ musel bojovat nejen o obnovení státní samostatnosti, ale i o svou národní existenci. Exilové československé státní zřízení se snažilo o udržení Československa a v mezinárodní stránce i o jeho právní obnovu. Československou exilovou vládu uznala celá řada států. Byla zpracována řada mezinárodních smluv a aktivně se připravovaly akty k zajištění obnovení státního a právního pořádku osvobozeného Československa.

1.2 Vývoj české společnosti do současnosti

V průběhu 2. světové války a hlavně v jejím konci byla vydána řada prezidentských dekretů, které směřovaly k obnově Československé republiky. Základem československého poválečného právního vývoje byl dekret o obnovení právního pořádku. Nebylo možné navázat na ústavní stav před mnichovským diktátem z důvodu výrazných mocenskopolických změn, a proto byly dodatečně schváleny a potvrzeny prezidentské dekrety, které již byly vydány, ale neměly zákonodárnou účinnost. V roce 1946 se konaly volby do Ústavodárného národního shromáždění, které mělo za úkol připravit novou Ústavu a přijímat nové zákony. Komunistická strana zde získala téměř 40% hlasů a demokratické síly začaly svádět s komunisty těžké boje o hospodářskou politiku.³ V průběhu roku 1947 se střetnutí mezi koaličními partnery vyhrcovala a v zemi narůstala nespokojenost, způsobená nepříznivým hospodářským vývojem. Toho komunisté postupně využívali a masovými demonstracemi komunistických přívrženců v únoru 1948 uchopili možnost, která se jim naskytlá. Po odstoupení části vlády komunisté dosadili nové výhradně své členy a nejvěrnější spojence.

Po únorovém vítězství komunisté začali budovat totalitní politický systém. Tímto započala několik desítek let trvající vláda jedné strany. V politických procesech byli v 50. letech odstraňováni od společenského dění nepohodlní „třídní nepřátelé spojení v protistátních spikleneckých centrech“⁴. Za jejich „činnost“ byly ukládány nejtvrďší tresty, dlouholetá vězení a i tresty smrti. Komunistický režim dále zahájil likvidaci soukromého sektoru v národním hospodářství a vydal řadu znárodnujících zákonů. Po neúspěšných pokusech přesvědčit rolníky ke kolektivizacemi proběhlo zákonem násilné združstevňování. Projevem nesouhlasu s komunistickým režimem byla emigrace. V letech 1948 až 1951 ilegálně odešlo do zahraničí přes 25 000 našich občanů. Narůstajícími problémy v zásobování vyvolané přestavbou průmyslu a úpadkem zemědělské výroby vedlo k tomu, že byla v květnu 1953 vyhlášena měnová reforma. Úspory ztratily svou hodnotu a životní náklady prudce vzrostly. I přes tyto problémy si komunistický režim udržel své postavení a to především silou armády, policie a Lidových milicí. Po krátkém uvolnění v roce 1956 se další léta nesla ve snaze důsledné kontroly ideologie a kultury.

---

³ Bělina, P. a kol., Dějiny zemí Koruny české II. str. 258-308

⁴ Harna, J. a Fišer, R., Dějiny českých zemí II., str. 219

V roce 1960 byla přijata nová socialistická Ústava a změněn název státu na Československá socialistická republika. Centrálně plánovaná 3. pětiletka (1961-1965) se prakticky zhroutila a docházelo k dalšímu propadu hospodářství. Kolektivizované zemědělství nebylo soběstačné ve výrobě potravin, průmyslové výrobky v zahraničí ztrácely konkurenceschopnost a všeobecně byla snížena efektivita práce a výroby.

V roce 1968 došlo k pokusu o vnesení lidského, humanitního rozměru do socialistického experimentu. Snaha o obrodný proces společnosti a komunistické strany byl potlačen násilným vpádem vojsk Varšavské smlouvy (mimo Rumunska) na československé území dne 21. srpna 1968. Demokratický svět byl touto invazí nesporně zaskočen a jednoznačně ji odsoudil. Následným jednáním československé delegace v Moskvě byla podpisy stvrzena „dočasnost“ sovětských vojsk na československém území, a také podřízení diktátu sovětského vedení v čele s Leonidem Brežněvem. Sovětská armáda na našem území zásadně ovlivňovala vnitřní politiku komunistické strany. Sovětské vedení se začalo hrubě vměšovat do československého vývoje a vypracovalo novou taktiku a následný tlak na československé vedení. Pod možností použití nové síly Brežněv tvrdě požadoval provést čistky v komunistické straně a v celé společnosti, a celkovou situaci znormalizovat. Vyloučení ze strany, zákazy výkonu povolání a následné kádrové prověrky, sledování osob a další represe měly za následek silnou vlnu emigrace. Snaha normalizačního vedení vedla k tomu, že bylo dosaženo vysokého stupně byrokratického aparátu, likvidovali se opoziční strany a bezpartijní inteligence ve vědě, kultuře a umění. Snížila se úroveň řízení ve všech složkách státu, československá společnost byla izolovaná od světa a docházelo v všeobecné stagnaci.

V roce 1977 vyzvalo hnutí Charta 77 normalizační režim k demokratické otevřené diskusi. Náplní činnosti Charty 77 byl dohled nad dodržování lidských práv v Československu, upozorňování na nezákonnosti a porušování tehdy platné ústavy a zákonů. Normalizační vedení však tyto snahy označilo za útoky proti socialismu a signatáře Charty 77 pronásledovalo, vyslýchalo a věznilo. Situace v zemi se začíná měnit až v druhé polovině osmdesátých let.⁵ Nástup Michaila Gorbačova do čela sovětské vlády a zahájení změn v politice Sovětského svazu zatím konzervativní československé vedení neovlivnilo k žádným rozhodnutím.

---

⁵ Harna, J. a Fišer, R., Dějiny českých zemí II., str. 251-254

Po návštěvě Michaila Gorbačova v dubnu 1987 v Praze sice nastaly určité změny na pozici vedení komunistické strany, ale tím se vyčerpaly všechny její schopnosti. Rok 1988 byl veřejností vítán s velkým očekáváním. Změny ve vedení komunistické strany nasvědčovaly, že režim prochází politickou krizí. Byl to rok provokujících výročí, především 20. výročí okupace Československa a 70. výročí vzniku Československé republiky. V rámci těchto výročí probíhaly živelné demonstrace, které byly režimem tvrdě potlačeny v rámci „ochrany veřejného pořádku“. Počátkem roku 1989 se vzedmula největší vlna demonstrací při příležitosti 20. výročí upálení Jana Palacha. Demonstrace pokračovaly při každých významných výročích a vyvrcholily na podzim roku 1989.

Události léta a podzimu 1989 směřovaly ke konečnému zhroucení sovětského bloku. V Maďarsku a Polsku došlo k zásadním politickým změnám, ve východním Německu probíhaly statisícové demonstrace proti režimu a tisíce východoněmeckých obyvatel prchalo přes Maďarsko a Československa do její západoněmecké části. Události v Německu vyvrcholily zbouráním berlínské zdi – hlavního symbolu oddělení zemí sovětského bloku od svobodného světa. Zkostnatělý komunistický režim už neměl dostatek odvahy zakročit proti množícím se projevům nesouhlasu. Posledním podnětem k rozhodnému vystoupení proti režimu byl brutální policejní zákrok proti demonstrujícím studentům a dalším mladým lidem na Národní třídě dne 17. listopadu 1989. Reakce veřejnosti byla neočekávaně důrazná a spontánní, a znamenala jednoznačné odmítnutí komunistické vlády většinou obyvatelstva.

1.3 Současná česká společnost

Počátek současné české společnosti lze jednoznačně datovat od 17. listopadu 1989, kdy po více jak čtyřiceti letech vlády komunistického režimu došlo k obnově demokratickým poměrů v naší zemi a změnou ústavních a dalších zákonů k celé řadě změn, které měly významný vliv na naši společnost.

Události 17. listopadu 1989 rozpoutaly masové demonstrace občanů téměř po celé zemi. Dvuhodinová generální stávka dne 27. listopadu potvrdila, že protestní akce se rozšířily již po celém státě a nejsou jen omezeny na Prahu a velká města. Rekonstrukce tehdejší komunistické vlády nebyla přijata a její předseda podal demisi.

Pod tlakem veřejnosti dne 9. prosince odstoupil z funkce prezidenta republiky i Gustáv Husák. Dne 10. prosince byla jmenována „vláda národního porozumění“ a veškeré probíhající změny byly dne 29. prosince 1989 završeny volbou Václava Havla prezidentem republiky. Odpůrci demokratického procesu již neměli ve svých rukou nástroje, jimiž by mohli demokratické změny zvrátit. V průběhu dalšího půlročního období byly provedeny zásadní kroky k demokratizaci společnosti. Nové ústavní a další zákony pomáhaly řešit otázky politické, právní, ekonomické a morální transformace. Trochu kuriózně určitě zapůsobila „proměna“ oficiálního názvu našeho státu, která se nakonec ustálila na názvu Česká a Slovenská federativní republika. Přesto vše byla nakonec směřováno k prvním svobodným parlamentním volbám po pádu komunistického režimu.

Volby se konaly v červnu 1990 a v českých zemích zvítězilo s více než 50% hnutí Občanské fórum a na Slovensku zvítězilo s 32% hnutí Veřejnost proti násilí. Obě hnutí se v průběhu dalších měsíců začala vnitřně štěpit a vznikly nové strany a nová hnutí. Druhé parlamentní volby v červnu 1992 již ukázaly přesnější rozložení politického vlivu v české společnosti. Zvítězila Občanská demokratická strana v koalici s Křesťanskodemokratickou stranou a na Slovensku Hnutí za demokratické Slovensko a druhá postkomunistická Strana demokratické levice. Na základě těchto výsledků stanuli předsedové obou vítězných stran Václav Klaus a Miroslav Mečiar v čele nových národních vlád.

Protichůdné výsledky v České a Slovenské republice ukázaly odlišnou orientaci převážné části obou národů. Slovenská strana přišla s požadavkem uznání mezinárodněprávní subjektivity obou národních republik a oba politici dne 22. června 1992 uzavřeli politickou dohodu o rozdělení Československa. Zbytek roku byl vyplněn pracemi a jednáními vedoucími k jeho rozdělení. Dne 1. srpna 1992 schválila Slovenská národní rada Ústavu Slovenské republiky, podle níž se Slovenská republika stala svrchovaným, demokratickým a právním státem. Prezident republiky Václav Havel abdikoval na svou funkci a celá společnost sledovala další probíhající jednání. Zostřovali se spory o dělení federace, zejména dělení federálního majetku. Nakonec byl dne 25. listopadu 1992 Federálním shromážděním schválen Ústavní zákon o zániku České a Slovenské federativní republiky. Dnem 31. prosince 1992 zanikl společný stát Čechů a Slováků a vznikly dva nové samostatné státy. Česká republika a Slovenská republika.

K 1. lednu 1993 se na mapě Evropy objevil nový stát – Česká republika.⁶ Prezidentem České republiky byl zvolen Václav Havel a českým premiérem byl pověřen Václav Klaus. Česká společnost akceptovala dalekosáhlé politické změny a cenové šoky relativně klidně, ale střízlivý pohled ukazoval, že transformace nabyla tak úspěšná, jak se tvrdilo. Problémy se začaly objevovat ve zdravotnictví, bylo založeno velké množství zdravotních pojišťoven a to vedlo k růstu finančních nákladů. Mnoho podniků se dostávalo do velkých potíží a rostl propad zahraničního obchodu.

V parlamentních volbách v červnu 1996 sice vyhrála ještě Občanská demokratická strana, ale mohla sestavit pouze menšinovou pravicovou vládu „tolerovanou“ Českou stranou sociálně demokratickou, která ve volbách skončila na druhém místě. Nová Klausova vláda měla velmi slabé postavení a s rostoucími hospodářskými problémy musela zavést restriktivní opatření tzv. balíčky. Opatření byla velmi nepopulární, protože se týkala snížení výdajů na mzdy, sociálních dávek, investic apod. Kritika Klausovi vlády vyvrcholila rozpadem vládní koalice a podáním Klausovi demise dne 30. listopadu 1997.

Následně byla sestavena nezávislá vláda, která měla za úkol stabilizovat situaci a vypsát co nejdříve nové parlamentní volby. Ty se konaly v červnu 1998 a zvítězila v nich Česká strana sociálně demokratická, druhá byla Občanská demokratická strana. Situace se do značné míry opakovala, protože žádná politická strana se nedokázala spojit s jinou a tak byla uzavřena tzv. opoziční smlouva, v níž pro změnu Občanská demokratická strana „tolerovala“ menšinovou sociálně demokratickou vládu. Vláda musela čelit hospodářskému poklesu a také zvyšující se míry nezaměstnanosti.

Dne 12. března 1999 byl splněn jeden z hlavních cílů české zahraniční politiky a Česká republika byla přijata do společenství NATO. Téměř ihned začala plnit své spojenecké závazky vysláním vojsk do zahraničních misí. V té době již začínala probíhat předběžná jednání o vstupu České republiky do Evropské unie.⁷ Přizpůsobování evropským normám a zákonům nebylo ze začátku dostatečně rychlé, ale tempo zavádění evropské legislativy se postupně zrychlovalo. Proces přípravy na členství byl průběžně monitorován ze strany Evropské komise, která od roku 1998 každoročně vydávala „Pravidelné zprávy o pokroku kandidátských zemí v přípravách na členství v EU“.

---

⁶ Černeš, P. a Pokorný, J. Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce, str. 87-95

⁷ www.euroskop.cz/42037/clanek/historie-vstupu-cr-do-eu/

Předvstupní proces byl mezi Českou republikou a dalšími 9 kandidátskými státy na jedné a Evropskou unií na straně druhé ukončen na zasedání Evropské rady ve dnech 12. - 13. prosince 2002 v Kodani. Dne 13. a 14. června 2003 se konalo referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii. Pro přistoupení hlasovalo 77 procent voličů. Referenda se jich zúčastnilo 55 procent a v přepočtu k celkovému počtu všech lidí, kteří mohli hlasovat, tak schválila začlenění naší země do společenství států Evropské unie nadpoloviční většina voličů.

Dne 1. května 2004 se Česká republika stala členem Evropské unie. A poslední krok, který se většině obyvatel naší země zdál téměř nepředstavitelný se stal skutečností dne 21. prosince 2007⁸. Česká republika se plně zapojila do tzv. schengenské spolupráce a připojila se ke skupině států, které neprovádějí kontroly na svých společných hranicích. Ke skupině států, které dovedly své úsilí o naplnění práva volného pohybu osob v praxi do zdárného konce. Dne 21. prosince 2007 se tak symbolicky završilo období pomyslného rozdělení Evropy na „Západ“ a „Východ“ a pozemní hranice je možné překračovat bez nutnosti předkládat identifikační průkaz na hraničních přechodech.

1.4 Dílčí závěr

Tisíciletý vývoj státoprávního usilování našeho národa prošel celou řadou významných proměn. Bylo to období velkého vzepětí, ale i propadu do zdánlivě beznadějných situací.⁹ Dějiny českého státu a jeho historický vývoj začal velkým podílem prvních českých přemyslovců. Přemyslovci postavili základy pro samostatný kulturní a právní vývoj, který se stal základem naší historické národní a státní identity.

Za doby Lucemburků – Jana a Karla, se na čas ze státu Koruny české stalo politické centrum evropského světa. Habsburské panování začlenilo české země do komplexu, který se stal skutečnou středoevropskou velmocí, ale to vše bylo následně rozbito a zaniklo ve vídeňském centralismu. Byla to velká zkouška odolnosti a síly českého národa.

---

⁸ www.euroskop.cz/47719/clanek/schengenska-spoluprace-a-ochrana-statnich-hranic/

⁹ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 417-418

V době budování moderního státu a demokratizace habsburské monarchie se zrodily novodobé české politické ideje, které vyvrcholily moderním politickým programem vedoucím k vytvoření samostatného československého státu v roce 1918.

Na následných dvacet let je možno pohlížet jako na dobu stabilizace československého demokratického a parlamentního systému. Ten byl po mnichovských událostech znovu násilně potlačen a v období nesvobody musel český národ bojovat nejen o obnovení své státnosti, ale i o svou národní existenci. Po osvobození v roce 1945 nastala krátká doba obnovy a stabilizace demokracie v Československu.

Tento proces byl od roku 1948 na dlouhých více jak čtyřicet let uměle potlačován. Legislativně byl stanoven demokratický systém, ten byl ale podmíněn politickými právy jedné vládnoucí komunistické strany. Ta si „pro socialistické zájmy všeho pracujícího lidu“ upravovala a vykládala zákony a lidská práva podle svého. Docházelo k zaostávání a k diskriminaci ve všech oblastech ekonomických, hospodářských, kulturních a sociálních.

Po listopadových událostech v roce 1989 se ve velmi krátké době zcela změnil politický systém a celá společnost. Přijímáním nových zákonů začala nezměrná snaha o dosažení stability ve všech oblastech, které byly postiženy komunistickým režimem. Řešily se nejen otázky politické, ekonomické, právní, ale i morální. Politická svoboda vedla k obrovské snaze různých ideových a zájmových proudů prosadit své požadavky. Demokratizační změny v Československu vyvolaly pozornost i v zahraničí a přestřížením a zbouráním „železné opony“ otevřely světu možnost k nám nahlédnout. V průběhu dalších měsíců byly postupně rušeny vízové povinnosti a naši občané v masové míře navštěvovali dříve nedostupné země. V rámci hospodářské reformy se odstranilo centrální plánování a nahradilo se tržním mechanismem. Vlivem různých faktorů se hospodářská transformace zpomalila a trvala až do rozpadu Československa.

Vznikem samostatné České republiky v roce 1993 se problémy nevyřešily, ale nadále prohlubovaly. Neprospěly tomu ani změny na politické scéně, cenové šoky, prohlubující se propad hospodářství a ani vzniklý sociální problém do té doby nepoznaný – vysoká míra nezaměstnanosti. Po období stagnace přinesli především zahraniční podniky výstavbou velkých podniků oživení do ekonomiky a hospodaření.

Po patnácti letech existence České republiky můžeme říci, že jsme státem samostatným, demokratickým a náš dlouhý proces budování, obnovy a často i křížení české státní myšlenky dosáhl nejvyššího možného vrcholu. Vstupem našeho státu do společenství NATO a do Evropské unie jsme se stali skutečnými občany evropského kontinentu, a vstupem do tzv. schengenského prostoru se stáváme svobodnými občany s možností cestovat po evropských zemích bez prováděných kontrol na společných hranicích.

2. Historický vývoj trestního práva

2.1 Počátky trestního práva

V první řadě bude nutné se podívat na vývoj trestního práva, trestních kodexů a zákoníků, které položily základy k dlouhému a složitému vývoji trestního práva v Evropě až do současné doby. Historické prameny nás zavedou do doby, kdy zájem státu o trestní stíhání byl malý a trestní iniciativa vyšla až od církve, která se v první polovině 11. století začala naléhavě domáhat prosazování křesťanských mravních zásad, a aby jejich nedodržování bylo trestáno.¹⁰ Na základě tohoto byla vydána v roce 1039 Dekreta Břetislavova, která spolu s dalšími drobnějšími zákony knížat začala přísně zakročovat proti „pohanství“.

Tady vznikly základy řešení deliktů, které byly v rozporu s církevními představami a tyto se trestaly peněžitými pokutami, mrskáním, vyhnáním ze země apod. Pokud obžalovaný popíral vinu, věc se řešila i pomocí ordálů - iracionálních důkazních prostředků. Za využití přírodních sil a s odvoláním na vůli boží se strana snažila dokázat své tvrzení např. ordálem studené vody, žhavého železa, soubojem a přísahou. Pokud vlastník pozemku přistihl pachatele při činu, mohl jej zadržet, odevzdat soudu a požadovat výkupné, pokutu a náhradu zároveň. Za krádeže a loupeže byli zloděj a loupežník při dopadení při činu zásadně trestáni oběšením a propadnutím majetku. Zabití člověka se ponechávalo na soukromém narovnání mezi pachatelem a příbuznými zabitého a to formou odškodného nebo na mstě. Provinilci byli odmítáni společností, vykazováni z měst a majetkově postihováni.

Ve druhé polovině 13. století se ze zvýšením královské moci začala projevovat veřejná trestní iniciativa. Rozvojem hospodářským, rozvojem peněžním, vznikem měst a vyšší vzdělaností všech vrstev bylo nutno z úřední povinnosti zajistit vyšší bezpečnost obyvatel. Proti delikventům se mělo zakročovat bez ohledu na jejich stav. Pozdějšími právními úpravami byli delikventi zapisováni na seznamy a stali se z nich psanci. Psanci ztráceli ochranu společnosti, zanikla jejich způsobilost k právům, jejich majetek propadl a psance bylo možno i zabít. Vznikají tzv. popravy, to jsou hrdelní jurisdikce a poprávcové – pořádkový policejní a trestní soudcové v krajích.

---

¹⁰ Vaněček V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, str. 115-119

Předávají si mezi sebou osoby „psané“ a při jejich dopadení je ihned trestají. Mohly proměňovat tresty smrti na tresty jiné tzv. milosti. Bylo to souzení s milostí a opakem souzení bez milosti. Tresty smrti se prováděli oběšením, stětím a upálením.

Vězení sloužilo pouze k zajištění podezřelých a obviněných osob a jako donucovací prostředek. Funkci sankční mělo vězení až později. Existovalo i vězení domácí, které se mohlo zstříit tím, že odsouzenci byli zazděni nebo přikováni ve vlastním domě. Při trestu vypovězení ze země docházelo i ke ztrátě cti nebo i k zneuct'ujícím trestům, a to stavěním na pranýři.

Ve století 14. a 15. se stalo pravidlem, že se vyhlašovali soukromé války a nepřátelství tzv. „opovědnictví“, které způsobily beztrestnost všech činů. Pravidlo však platilo jen na osoby privilegované, šlechtu a pro pány u nichž opovědnictví bylo téměř na denním pořádku. Opakem války a nepřátelství byl mír, klid a pokoj, a poškozený to musel při projednání výslovně uvádět. V té době bylo možno usmrcení člověka šlechticem vyřídít použitím ceremonie „pokory“, kdy pachatel ulehl na znak na zem a symbolicky se poddával pomstě příbuzného, který mu kladl špičku meče na prsa.

Tresty byly dobově surové a měli mít zřejmě odstrašující účinek¹¹. Stanovovali se tresty, které měly souvislost se spáchaným činem např. smrt upálením za žhářství. Smrtí se trestaly i děti. Praktikovalo se vyhnání ze země a s tím spojené propadnutí jmění králi. Zmrzačující tresty byly výstrahou pro případné další provinilce. Lehké tresty byly spojeny s ostříháním vlasů, vpálením značek do kůže a ještě spojené s veřejným vystavením na pranýři. Některá města měla své vlastní způsoby těchto trestů např. zavěšení pachatele v koši nad vodou nebo odsouzenec musel chodit po rynku s těžkým kamenem na zádech. Tresty na majetku byly od peněžitých pokut až po propadnutí celého majetku. Větší města si k výkonu trestů na životě a na těle, a také k provozování tortury vydržovaly „odborného“ zaměstnance – kata (pomocníci kata byli pacholci a holomci).

---

¹¹ Vaněček V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, str. 205

2.2 Vývoj novodobého trestního práva

Prvním známým komplexním říšským trestní zákoníkem¹² byl **hrdelní řád Karla V. z roku 1532 – Constitutio criminalis Carolina**. Inspirací byl bamberský hrdelní řád z roku 1507, jehož autorem byl Jan ze Schwarzenbergu, který se podílel i na Carolinu. Trestně právní zákonodárství se po vydání říšského trestního zákoníku omezilo jen na jednotlivé delikty. Carolina, podobně jako ostatní předosvícenské středoevropské trestní zákoníky, vycházela z obecného trestního práva. Trestala tam, kde trestalo i římské právo. Tresty smrti se vykonávaly oběšením, stětím, utopením, upálením, zakopáním zaživa a přibitím na kůl. Mrzačícími tresty byli např. vypíchání očí, uřezání uší a jazyka. Zneuctujícími tresty byli stavění na pranýř a mrskání. Trestní normy byly dále obsaženy také v mnoha policejních rádech. Formálně platil až do roku 1806.

Za vývoj rakouského trestního práva lze považovat vydání tyrolského řádu pro zločiny císařem Maxmiliánem z roku 1499 a trestní řád pro Rakousy pod Enží z roku 1514. Tyto právní předpisy vycházejí ze starých obyčejů. V pozdější době se zdokonalují pravidla práva a kodexy se začínají dělit na části obsahující právo hmotné a právo procesní. Těmito rysy byly již poznamenány **trestní zákoník Ferdinanda III. z roku 1656 - Constitutio criminalis Ferdinandea**, dále **trestní zákoník Josefa I. z roku 1707 - Constitutio criminalis Josephina** nazvaný Nové útrpné a hrdelní právo Josefa I. pro země koruny české a **trestní řád Marie Terezie z roku 1768 - Constitutio criminalis Theresiana** pro všechny její země, jehož české vydání mělo název „Hrdelní právní řád“.

Trestní zákoníky tohoto období vycházely ze zásady svobodného, volného soudcovského rozhodování a ze zásady rozhodování podle analogie, to znamenalo, že soudce mohl i jednání, jež nebylo v zákoníku obsaženo prohlásit za trestné, pokud toto jednání vykazovalo podobné – analogické rysy skutkové podstaty obsažené v trestním zákoně. Soudce mohl v závislosti na okolnostech případu zvážit, zda zmírní či naopak ztíží trest. Nebyl tedy vázán stanoveným zákonem a proto zde byl zaveden systém velmi přísných trestů. Například v zákoníku Ferdinandea byly staveny do popředí tresty na životě, mrzačící tresty i tresty zneuctující. V zákoníku Josephina byla ponecháno uložení mrzačících trestů na úvaze soudu.

---

¹² Adamová K. Dějiny veřejného práva ve střední Evropě, str.102-103

Zákoník Theresiana byl poslední předosvícenský trestní zákoník, který měl v českém vydání označení „Hrdelní právní řád“. Ve svých přílohách byly uvedeny pečlivě a názorně provedené úřední návody k pálení vyslýchaných, k jejich věšení a napínání, nástroje na mučení apod. Také tortura – právo útrpné zde bylo naposledy úředně upraveno. Právo útrpné složilo k mučení obviněného za účelem jeho doznání. V Theresianě se sice silně omezilo stíhání čarodějnictví, ale i tak to byl zákoník, který zvědečťoval všechny středověké trestněprávní omyly a fantazie, zlegalizoval barbarské surovosti, jehož přímo symbolem bylo popravní kolo na lámání údů odsouzencových.¹³

Nová éra trestního práva u nás a ve všech zemích habsburských začala **za Josefa II. a to vydáním Zákoníku o zločinech a trestech na ně v roce 1787**. Byl zákoníkem osvícenským a obsahoval pouze hmotné právo. Právo procesní bylo upraveno v roce 1788. V zákoníku se začaly uplatňovat myšlenky charakterizované hesly „nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege“. Zákoník vycházel ze zásady francouzského trestního práva, bylo zrušeno souzení podle analogie a soudce byl vázán zcela trestem zákona, to znamená, že mohl ukládat pouze zákonné tresty. Zákoník měl v širokých masách vyvolat představu, že justice a trestní právo jsou zařízeními nadtřídními a spravedlivými a cílem je trestat „zlé“ a chránit „dobré“ lidi. Je zde formulováno co je zločin, jaké jsou přitěžující a polehčující okolnosti, lhůty kdy se čin promlčuje, kdy čin přestává být trestným apod. Přinesl hlavně změnu v pojetí trestu. Trest neměl být jenom mstou, ale měl mít výchovný účel a chránit společnost před pachatelem. Zdůrazňovala se úměrnost trestu vůči spáchanému zločinu. Uložení trestu mělo za účel také ochranu společnosti a trest smrti se ukládal jen za stanného práva. Zločiny představovaly nejzávažnější trestnou činnost a při zločinu se vyžadoval zlý úmysl a svobodná vůle. Tresty se postupně zmírňovali a trestů smrti se ukládalo méně. Tresty na těle byly zbaveny surovosti a omezily se na bití. Trest smrti byl uvalen pouze za několik závažných trestných zločinů. Velký význam v prosazení těchto postupů a moderních myšlenek mělo vydání spisu „O zločinech a trestech“ italského právníka Cesara Baccariy v roce 1774, které bylo přeloženo do mnoha jazyků a ovlivnilo evropské trestní právo osvícenské doby. Hlavním způsobem trestu se stalo vězení. Děliho se na tři stupně: těžký žalář se zvláštním přikováním a jinými zostřeními, tuhé vězení s okovy jen na nohou a mírné vězení bez okovů.

---

¹³ Vaněček V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, str. 293-296

V roce **1796** byl vydán **Západohaličský trestní zákoník**, byl to upravený Josefův zákoník a obsahoval hmotné i procesní právo. S dalšími úpravami byl vydán trestní zákoník v roce **1803** – **Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích**, v němž se protiprávní jednání začalo dělit na zločiny a přestupky.

V roce **1852** vyšel **trestní zákoník**, který vycházel z velké části ze zákoníku z roku 1803.¹⁴ Obsahoval pouze hmotně právní normy a právo procesní bylo upraveno zvlášť. Trestní zákoníky z roku 1803 a 1852 stále připouštěly tresty smrti, ale již převládaly tresty vězením, vypovězením a pokutami. K trestu smrti se připojovala i ztráta šlechtictví, úřadu a některých čestných hodností. V trestním zákoníku z roku 1852 byly činy rozlišeny na zločiny, přečiny a přestupky. Ke zločinu muselo být zapotřebí „zlého úmyslu“ a trestaly se smrtí nebo žalářem, který se dělil na dva stupně a to žalář a těžký žalář. Za přečiny a přestupky se trestalo peněžitou pokutou, propadnutím zboží, ztrátou práv, vypovězením, bitím a vězením. Vězení mělo pouze dva typy a to vězení prosté bez okovů, vězení tuhé s okovy a byly zřízeny u okresních soudů. Tresty mohly být zostřeny pústem, těžší prací, samovazbou, temnicí, bitím či tvrdým lůžkem.

Stále také bylo přípustné tělesné trestání a to spolu s tzv. výpraskovým patentem, který byl uveden v císařském nařízení č. 96/1854 ř.z. Ten upravoval postup okresního hejtmána a podřízeného četnictva a policie při dopadení pachatelů při méně závažné trestné činnosti, když nešlo o trestný čin. Mohli tak potrestat např. pytláky vězením na několik dnů (trest byl uložen správní a ne soudní cestou), mohli uložit i tělesný trest mužům holí a ženám metlou. Především to bylo námezdním dělníkům, služkám, komorníkům, kteří by mohli uvést rodinu do stavu nouze, kdyby po dobu vězení nepracovali. V roce 1867 byla zrušena možnost tělesných trestů a vystavení na pranýř, byly definovány nové zločiny, přečiny a přestupky. Dále zde byl uveden i trest důtka a přísná důtka za zlé nakládání s dětmi nebo s manželem apod. Tento trestní zákoník platil jen pro civilní obyvatelstvo, pro vojáky a další ozbrojence platil Trestní zákoník vojenský a Trestní řád vojenský, který umožňoval i tělesně trestat. O těchto trestech rozhodovali příslušní velitelé. Trestní zákoník z roku 1852 platil po celou dobu monarchie a byl převzat i nově založenou Československou republikou.

---

¹⁴ Vaněček V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, str. 383-386

Dne 28. října 1918 vznikla Československá republika. Představitelé Národního výboru se ujali moci, vydali své svolání a schválili první zákon, zákon recepční, kde v čl. 2. konstatovali, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Trestní zákoník č. 117/1852 ř. z. tak zůstal základem trestního práva i ve dvacátých a třicátých letech minulého století, přizpůsobený ovšem republikánskému zřízení. Časem jej doplnily další právní předpisy, které reagovaly na aktuální potřebu státu. Patří mezi ně především Ústava z roku 1920 - zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., která uzákonila demokratické zásady soudnictví, zákon č. 50/1923 Sb. z. a n. na ochranu republiky, zákon z roku 1931 o trestním soudnictví nad mládeží a další zákony a nařízení, které upravovaly činnost soudů, státních zastupitelství a četnictva. Snahy o novou kodifikaci trestního práva, které organizovalo ministerstvo spravedlnosti narážely na řadu překážek a nebyly úspěšné. Bylo vytvořeno několik návrhů, ale do parlamentu se však nedostaly. Po řadu desetiletí se psalo a mluvilo o tom, že zákoník z roku 1852 je zastaralý a je nezbytné ho nahradit novým, ale zůstalo jen u slov. Proto platil téměř sto let až do vydání trestního zákoníku v roce 1950.

V období Protektorátu Čechy a Morava platilo v oblasti trestního práva právo domácí a trestní právo německé. Některé německé trestně právní předpisy byly aplikovány i na příslušníky protektorátu. Trestně právní předpisy byly po dobu protektorátu doplňovány o rozhodnutí členů říšské vlády a říšského protektora. Tresty se ukládaly v soudních řízeních a často byly ukládány nepřiměřené k povaze deliktu. Za nedbalostní delikt mohl být i trest smrti. Řízení u soudu se postupně zjednodušovalo a došlo i k omezení opravných prostředků. Znamenalo to, že bez dostatečného vyšetření věci bylo provedeno zkrácené řízení a vyhlášeno rozhodnutí, proti kterému se nešlo odvolat. Vládními nařízeními v roce 1942 se protektorátní právo přizpůsobilo právu říšskému a bylo upraveno preventivní potírání zločinu plánovaným dohledem nad některými osobami.

Na rozdíl od jiných evropských států docházelo v oboru trestního československého práva velmi často ke změnám (novelizacím a rekodifikacím), takže trestní právo ztrácelo stabilitu zákonné úpravy. V období po 2. světové válce hrály velkou roli prezidentské dekrety. Po osvobození v roce 1945 byla na základě ustanovení ústavního dekretu č. 11/1944 úř. věst. v Československu plně obnovena platnost trestněprávních předpisů vydaných do 30. září 1938. Platnost předpisů vydaných po tomto datu byla vyloučena. Tento dekret byl schválen a znovu usnesen jako zákon č. 12/1946 Sb. Formálně se tedy trestní právo vrátilo v podstatě ke stavu, který existoval před druhou světovou válkou.

V následných rocích vycházely další retribuční dekrety a zákony. Například dekrety č. 16 a 17 z roku 1945, které měly zajistit postih válečných zločinců, kolaborantů a zrádců, zákon č. 165/1946 o trestní ochraně národních podniků a znárodněných podniků, zákon č. 15/1947 o stíhání černého obchodu a podobných pletich, zákon č. 115/1946 o právnosti jednání souvisejících s bojem o znovunabytí svobody Čechů a Slováků a další. V roce 1945 pozbyly v českých zemích významu změny trestního řízení zavedené okupanty. Trestní právo procesní se formálně vrátilo ke stavu před druhou světovou válkou s některými odchylkami (nepracovaly kmetské a porotní soudy). V této oblasti nadále platil zákon o trestním řízení č. 113/1873. V oboru vojenského soudnictví platil vojenský trestní řád z roku 1912.

Po únoru 1948 začala vláda uplatňovat požadavek změny právního systému v souvislosti s politickým požadavkem o vybudování společnosti nového typu.¹⁵ V oboru trestního práva nadále platí rakouský trestní zákon z roku 1852. Důležitým mezníkem se stal 9. květen 1948, kdy dochází k vydání Ústavy. Ta stanovila, že výklad a používání všech předpisů musí být v souladu s Ústavou a výslovně se ruší všechny zákony, které odporují Ústavě a zásadě lidově demokratického zřízení. Na základě Ústavy je také prováděna přestavba právního řádu.

V říjnu 1948 dochází k vydání zákona č. 231 na ochranu lidově demokratické republiky. Tento zákon umožnil stíhat odpůrce nového režimu drastickými sankcemi. V judikatuře státního soudu (zřízen roku 1948 jako speciální soud pro potírání kontrarevolučních deliktů) se často objevovaly trestné činy velezrady, vyzvědačství a další. Trestány byly odnětím svobody na 10 – 25 let, doživotně, a v některých kvalifikovaných činech i trestem smrti. Tento zákon dále obsahoval např. skutkové podstaty pobuřování proti republice, zneužití úřadu duchovního nebo jiné funkce, nedovolené ozbrojování (3 měsíce až deset let) a sabotáže (1 – 10 let).

V oboru procesního práva přinesl velké změny zákon č. 319/1948 o zlidovění soudnictví. Důležitým prvkem, který přišel do naší justice byla účast laiků při rozhodování soudu. Zákon stanovil, že soudy rozhodují zásadně v senátech. Ty se skládají u okresního soudu z jednoho soudce z povolání a dvou soudců z lidu, u krajského a Nejvyššího soudu ze dvou soudců z povolání a tří soudců z lidu. Všichni soudci si byli rovni.

---

¹⁵ Vlček E. Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu, str. 47-52

Na místo trojinstančnosti řízení zaváděl zákon důsledně dvojinstančnost řízení. Zákon č. 322/1948 o advokacii stanovil, že poskytování právní pomoci je veřejnou povinností advokátů. Na podzim roku 1948 byla vyhlášena tzv. právnická dvouletka z cílem změny celého právního systému. Do jejího rámce bylo zahrnuto i vypracování nového trestního zákona.

V roce 1950 byly legislativní práce skončeny a dne 12. července 1950 byl v Národním shromáždění usnesen **nový trestní zákon č. 86/1950**, současně s trestním řádem č. 87/1950, trestním zákonem správním č. 88/1950 a trestním řádem správním č. 89/1950. Dne 20. prosince 1950 byl přijat zákon na ochranu míru. Trestní zákon č. 86/1950 byl silně ovlivněn Stalinovou tezí o zostřování třídního boje v období budování socialismu. Jednoznačně vyjadřoval třídnost trestního práva.

V § 1 stanovil, že účelem trestního zákona je chránit lidovou demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovávat k dodržování pravidel. Účelem trestu bylo především zneškodnit nepřátele pracujícího lidu, zabránit pachateli v dalším páchání trestných činů, vychovávat ho k tomu, aby dodržoval pravidla socialistického soužití a výchovně působit na ostatní členy společnosti. Trestní právo mělo výrazně represivní roli a bylo zjevně zpolitizováno, což bylo patrné hlavně u trestných činů proti republice (hlava I.). U mnoha trestných činů se vyskytuje jako sankce trest smrti. Nedostatkem trestního zákona byly především široké formulace skutkových podstat, neúměrně vysoké trestní sazby, zjevné zaměření vůči některým skupinám obyvatelstva. Nejzávažnějším rozdílem oproti dosavadnímu trestnímu právu na našem území bylo nové pojetí trestného činu, byl chápán jako čin nebezpečný pro společnost, nestačilo jen formální naplnění znaků skutkové podstaty. V tomto ohledu došlo k přímému ovlivnění ruskou právní úpravou. Tam, kde je nebezpečnost pro společnost nepatrná, je zvláštním ustanovením trestního řádu umožněno upustit od stíhání. V takovém případě mohl prokurátor podle § 89 ods. 2 trestního řádu z roku 1950 zastavit trestní stíhání. Není-li čin tedy pro společnost nebezpečný vůbec, nejde o trestný čin, i když takové jednání má všechny znaky uvedené v některých ustanoveních zvláštní části zákona. Pro výklad nebezpečnosti činu se užívalo především ustanovení o účelu zákona, též § 19 o výměře trestu. Soud měl při výměře trestu přihlídnout ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost, k míře zavinění, k osobě pachatele, zejména k možnosti jeho nápravy, i k okolnostem přitěžujícím a polehčujícím.

Byly zavedeny tresty: trest smrti, trest odnětí svobody na doživotí, trest odnětí svobody v maximální výši 25 let. Vedle trestů byl zaveden institut ochranného opatření. Tato opatření však nebyla trestem, ale prostředkem prevence a výchovy.

Zvláštní část zákona obsahovala speciální ustanovení na ochranu tzv. socialistického vlastnictví, které v té době bylo ještě nazýváno majetkem národním a majetkem lidových družstev. Bylo rozlišováno tzv. rozkrádání a poškozování tohoto majetku a krádež (resp. poškození cizí věci) tam, kde šlo o věci, které nebyly ve výše uvedeném vlastnictví. V roce 1956 a 1957 byla provedena částečná změna trestního zákona, byl zrušen trest doživotí a byly zavedeny některé nové trestné činy např. záškodnictví, sabotáž, příživnictví, výtržnictví atp. Vycházelo se z praxe a zkušeností bezpečnostních orgánů a soudců, aby bylo ochráněno státní socialistické vlastnictví.

Po přijetí nové Ústavy v roce 1960 se vzedmula kodifikační vlna a v jejím rámci byl přijat **nový trestní zákon č. 140/1961 Sb.**. Tímto přijetím začíná období platného trestního práva, které během doby prošlo významnými změnami a úpravami, a to především vlivem historických událostí v naší zemi. Nejen tento trestní zákon, ale i další zákony směřovaly k zabezpečení socialistického pořádku např. zákon, který umožnil postihovat provinění a přestupky proti socialistickému soužití osob opětovně se dopouštějící výtržnictví, násilností a příživnictví, a to trestem odnětí svobody. V období let 1969 až 1973 došlo k významným změnám v trestním právu a byly odstraněny některé právní nedostatky trestního zákona z roku 1961. Zákony z roku 1973 např. umožnily účinnější postih zvláště nebezpečných činů, byly zakotveny principy dohledu nad zvláště narušenými odsouzenými, byly posíleny donucovací prvky trestu odnětí svobody k prohloubení výchovného působení na odsouzené atp. Do trestního zákona byly též promítnuty zásady zákona o ochraně státního tajemství a závazky ČSSR z mezinárodních smluv, např. týkajících se bezpečnosti leteckého provozu.

Dalších velkých změn doznal trestní zákoník po listopadových událostech v roce 1989. Mezi nejvýznamnější změnu patří zrušení trestu smrti zákonem č. 175/1990 Sb. Řada dalších trestných činů byla zrušena, z některých se staly přestupky. Výrazné změny trestního zákona přicházely postupem rychle se měnící doby, kdy se muselo reagovat na nově vzniklé skutky, které byly zaváděny jako nové trestné činy.

2.3 Dílčí závěr

V počátcích vývoje našeho státu bylo řešení sporů a deliktů uplatňováno především soukromou krevní mstou (odplatou).¹⁶ Rodící se trestní právo bylo založeno na svépomoci a posléze na soukromé žalobě. Delikty nejsou chápány jako útok proti společnosti, ale jako soukromé poškození. Za zabití se uplatňovala např. náhrada škody. Mezi další tresty byly pokuty, vykázání z měst, propadnutí majetku, zmrzačující tresty apod. Základem soudní organizace bylo souzení na dvoře panovníka.¹⁷ Byl to buď dvorní sjezd pro závažné politické spory nebo dvorský soud obecně pro všechny obyvatele. Vedle ústředních soudů se postupně vyvíjely zemské soudy a místní hradecké soudy. Řízení probíhalo na základě zjištěných skutků a dané tresty měly většinou souvislost se spáchaným činem. V případech používání iracionálních důkazních prostředků – ordálů se na výkonu soudnictví podílela i církev. Pro toho kdo spáchal čin násilím nebo ho spáchal v noci se vždy počítalo s daleko těžším trestem. S postupným rozvojem hospodářským, peněžním a vznikem dalších měst se postupně rozrůstala i soudní organizace, která byla velmi složitá a pestrá.

Základními soudy byly soudy zemské, dvorské, městské a byla i řada soudů podle výrobních odvětví. Úroveň práce s právem v tehdejší době lze vyčíst z právních knih a právních pomůcek, do kterých se zapisovala legislativní práce, evidence a formulace spletitých obyčejových norem a zásadních případů.¹⁸ Ke zvýšení úrovně soudnictví přispělo otevření právnické fakulty při pražské univerzitě založené 1348, ze které každoročně vycházela řada odborně vzdělaných právníků – kanonistů do všech míst Evropy. Trestní právo se plně rozvinulo až v období stavovské monarchie.¹⁹ Trestní právo ve zvýšené míře chránilo feudální vlastnictví a poddanství, v oblasti ochrany života, zdraví a cti byly používány starší právní normy.

Komplikovanost a různorodost právních předpisů používaných v různých částech soustátí vedla k tomu, že byla projevena snaha o jejich ujednocení. V rámci českého stavovského práva byla vytvořena řada nových trestních norem, které reagovali na nové sociální, ekonomické a politické poměry. Začínají se upravovat samostatné prvky trestního práva.

---

¹⁶ Adamová K. Dějiny veřejného práva ve střední Evropě, str. 99-101

¹⁷ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 43-44

¹⁸ Vaněček V. Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945, str. 123-124

¹⁹ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 122-125

V českých zemích jsou uváděny v postupně vycházejících trestních zákonících. Počínaje zákoníkem Ferdinandea, Josephina a konče Theresianou. V těchto zákonících se zachovaly všechny nedostatky feudálního pojetí práva, uplatňovala se koncepce msty a velmi tvrdých trestů. Byl ponechán prostor pro libovůli soudců a tresty byly neúměrné provinění. Výše trestů a jejich krutost měla odstrašovat veřejnost od páchání trestné činnosti. Mučení za účelem doznání pachatele – tortura bylo přípustné, ale jen u těžkých zločinů. Postupně se tortura považovala za přežitek a v roce 1776 byla zakázána.

Nový směr a nástup moderního trestního práva byl zaznamenán ve vydaném zákoníku Josefa II. v roce 1787.²⁰ Mezi jeho přednosti patřila technická dokonalost, stručnost a úplnost. Zásada „nullum crimen sine lege a nulla poena sine lege“ (žádná zločin bez zákona a žádný trest bez zákona) byla pevně zakotvena i v dalších vydaných trestních zákonících. Jsou zde výslovně označena trestní jednání a jaký za ně bude uložen trest, jaké jsou přitěžující a polehčující okolnosti, zánik trestnosti pachatele a další moderní trestněprávní prvky. Tresty měly přispívat k převýchově pachatele, ale ve snaze o jejich účinnosti vedly k nepřiměřeně krutým tělesným trestům (bití holí, vypalování cejchů aj.). Po různých úpravách vyšly v roce 1803 a v roce 1852 trestní zákoníky, které převzaly všechny podstatné vymoženosti zákoníka josefínského. Zákoníky byly na svou dobu vynikajícím dílem a platily u nás prakticky až do roku 1950.

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 bylo dalšími zákony upraveno trestní právo v souladu se skutečnostmi nového státu. Trestní zákon z roku 1950 byl postaven na „ochranu“ zájmů pracujícího lidu a ve prospěch budování socialismu. Jak ale víme, v rámci politických procesů v padesátých letech, byl veden právě proti svému lidu.

Platný trestní zákon č. 140/1961 Sb. je i přes značný počet novelizací z devadesátých let stále poznamenán pojetím doby, ve které vznikl. Snaha o jeho komplexní kodifikaci zatím nebyla prosazena. V období kolem roku 2000 byla snaha zavést nové prvky v podobě alternativních trestů a uplatnit prvky tzv. restorativní (obnovující) justice. Výsledkem bylo zavedení některých těchto trestů a přijetí zákona č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě. Další snaha byla represivní tresty zmírnit a pohlížet na ně z pohledu humanity.

---

²⁰ Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, str. 161-165

V současné době jsou prováděna vládou a konkrétně Ministerstvem spravedlnosti ČR jednání o návrhu nového trestního zákona. Návrh nového trestního zákona byl předložen prostřednictvím internetu k vyjádření všem, kdo se o trestněprávní problematiku zajímají. Z návrhu je patrný nový pohled na vývoj kriminality a trestnosti v České republice. Vývoj, který vykazuje její alarmující zvýšení. Oprávněnost obav z rostoucí kriminality dokazuje i předložení návrhu na snížení hranice trestní odpovědnosti z 15 na 14 let, a zvýšení horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody z 15 na 20 let a u zvláště závažného trestného činu z 25 na 30 let.

3. Historie zločinu, přečinu a přestupku

3.1 Počátky zločinu a zločinnosti

Když se podíváme do dávné historie datované od 15. století, zjistíme, že zločin a zločinnost se v podstatě nemění, a nejtěžší zločiny ať se již jedná o vraždy, loupeže, velezrady, porušení míru, podvody, padělání peněz zůstávají stále těmi nejvíce trestnými a trestanými. Zatím co nad „zločiny“ jako rouhání, kacířství, čarodějnictví a smilstvo se můžeme jen zamyslet a představit si jaká byla kdysi doba a v jaké době se nacházíme nyní.²¹ Nemění se ani názvosloví zločinů, a tak nás nepřekvapí **zločiny proti státu, proti životu, ublížení na zdraví, pohlavní zločiny, proti majetku**, ale jiné zločiny jako **zločiny proti víře** nebo zvláštní postihy proti židům a cikánům nás opět zavedou do vzdálené historie.

Zločiny označené jako **zločiny proti státu** byly velezrada a urážka panovníka, porušení míru, povstání a vzbouření, veřejné násilí, zločiny úřední a padělání peněz. Urážka panovníka se v 15. století trestala velmi přísně a to často vyslovením trestu smrti „ztráty hrdla“. Zahrnovala se sem i vzpoura proti králi. V průběhu dalších století se tento zločin začal postupně rozlišovat na velezradu a urážku veličenstva a majestátu. Toto rozlišení přešlo do většiny trestních zákoníků. Za zradu se považovala i letáková agitace „hanopisy“ proti králi a proti stavům a i za tyto „zločiny“ byly ukládány i ty nejpřísnější tresty. Zločiny porušení míru se označovali činy opovřednictví, zášti, vypovězení soukromé války a také se tak posuzovalo např. tasení meče před králem, sněmem nebo soudem. Trestány byly také velmi přísně. Zločiny povstání a vzbouření proti vrchnosti a panovníkovi byly podobné jako za urážku veličenstva a majestátu. Za zločiny veřejného násilí se posuzovaly rozličné protiprávní skutky jako zprotivení se vrchnosti, násilné vniknutí do domu za použití zbraně či rozesílání výhružných dopisů. Obvykle následovaly tresty smrti. Mezi zločiny úřední patřilo brání úplatků, vyzrazení úředního tajemství, zneužívání svého úřadu a také tyto byly opět trestány ztrátou hrdla, majetku a cti. Nejinak tomu bylo u padělání peněz, protože to bylo považováno za urážku majestátu a podle toho bylo i trestáno.

---

²¹ Adamová K. Dějiny veřejného práva ve střední Evropě, str.105-111

Za zločiny označené jako **zločiny proti životu a ublížení na zdraví** se ukládaly zpravidla tresty smrti. Slovem mord se označovala vražda i zabití. Postupně se začala rozlišovat vražda loupežná a prostá. Velmi přísně se postihovala vražda úkladná. V 17. století se začíná rozlišovat vražda – úmyslná a zabití – úmyslné a neúmyslné. Trestání ublížení na zdraví bylo podle povahy vážnosti zranění a v některých zvláště závažných případech bylo opět trestáno smrtí. Trestná bývala i sebevražda a trest byl vykonán na sebevrahově mrtvém těle. Od trestů na sebevrazech se upouštělo a pokusy byly hodnoceny jako těžké přestupky trestané napomenutím.

Zločiny označené jako **pohlavní zločiny** (zločiny proti mravnosti) byly označovány smilstvo a násilné smilstvo, cizoložství a další jiné pohlavní delikty. Za mimomanželský styk (smilstvo) zvláště s nedospělou ženou, jeptiškou, mezi příbuznými nebo s židy se trestalo velmi přísně. Násilné smilstvo se často trestalo i smrtí. Ženatý muž byl trestán jako cizoložník, svobodný muž byl vězněn nebo vypovězen. V pozdější době se dobrovolný mimomanželský styk mezi dospělými přestal trestat. S cizoložstvím to bylo obdobné jako u smilstva. V dřívějších dobách mohl dokonce manžel svého soka zabít, když ho dopadl se svou ženou in flagranti, totéž právo měl otec dívky. Tresty se později zmírnily na pokuty, mrskání, pranýřování či nucené práce. Cizoložství bylo později považováno za přečin nebo přestupek a následkem toho mohlo být manželství rozloučeno nebo rozvedeno. Mezi další pohlavní delikty patřil konkubinát – neposvěcené soužití muže a ženy, bigamie – dvojí manželství, kuplířství – přechovávání nevěstek a krvesmilstvo – soulož se zvířetem. Všechny uvedené delikty byly uplatňovány cestou práva církevního a představě křesťanského soužití a pohlavního života. Především byli stíháni pracující lidé (poddaní) a u vládnoucích a vyšších tříd se tyto delikty stíhaly jen naprosto výjimečně.

Zločiny označené jako **zločiny proti majetku** jsou stále stejné a také tak byly označovány. Loupež, krádež, podvod, žhářství jsou pro nás známé, ale jejich trestání v dávných dobách patřilo mezi nejpřísnější a bylo často trestáno i smrtí. Znakem loupeže byla násilnost a ta znamenala vždy nejpřísnější trest. Loupež nebyla jen přepadávání lidí „loupežníky a lupiči“, ale i oloupení pohřbené mrtvoly či násilné obsazení hradu, vesnic a dvorů. Za násilné loupeže bývala smrt např. lámáním kolem. Krádeže se rozlišovaly na malé a velké a na výši trestu mělo vliv i místo krádeže. Velké krádeže se trestaly smrtí, malé krádeže utětím ruky nebo mrzačícími tresty. Krádež spáchaná v paláci, statku a ještě k tomu v noci byla nejpřísněji trestána, a pachatel dopadený v noci mohl být i beztrestně zabit.

Krádeže na polích, lesích a rybnících byly považovány za pých. Byly trestány méně a často i majetkovým postizením pachatele. Podvodná jednání jako např. braní vysokého úroku, falešná hra, falšování mincí nebo prodej cizích věcí měly opět za následek nejpřísnější tresty a to smrt, upálení, zmrzačení a vypovězení. Trestnost podvodu se postupně zmírňovala. Za žhářství platilo smrt za smrt a proto byli žháři upalováni. Žhář také musel zaplatit škodu, kterou způsobil. Žhářství z nedbalosti se trestalo pokutou nebo vězením.

Za zločiny označené jako **zločiny proti víře** bylo označováno rouhání, kacířství, křivá přísaha, křivé svědectví a čarodějnictví. Rouhání jako urážka božského majestátu, posměch či zneuctění místa bohoslužeb bylo trestáno dle stupně intenzity rouhání a také v závislosti na době a místě kde k němu došlo. V některých zákonících byly za rouhání ukládány tresty majetkové, v dalších tresty přísnější např. upalování, mučení, useknutí ruky nebo vytržení jazyka. Kacíř byl ten, který se uchýlil od věrouky a podle toho byl jeho církevní zločin zásadně trestán upálením. Křivá přísaha a křivé svědectví byly považovány za zvláštní zločiny a byly trestány vytržením jazyka či useknutím ruky. Pro nás zcela nepochopitelné jsou předsudky u čarách a kouzlech, které se staly podkladem pro čarodějnictví. Čarodějnictví to bylo především spojení s ďáblem, nepřítelem boha a lidstva, které škodilo lidem. Ke stíhání čarodějnictví přispěla bula papeže Inocence VIII. z roku 1484, ve které se čarodějnictví vymezovalo. Nařčené osoby, zejména to bývaly ženy, se pod násilným mučením přiznávaly k čarodějnictví a následně byly odsouzeny k trestu smrti a to většinou upálením.

3.2 Zločin v současné české společnosti

Trestné činy a jejich trestání je upraveno v trestním zákoně č. 140/1961 Sb. v platném znění. Zvýšení kriminality, zvýšení organizované činnosti v páchání trestných činů a jejich dopad na společnost vede k tomu, že je v současné době projednáván návrh nového trestního zákona s daleko přísnějšími prvky zejména ve zvýšení horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody. Kriminalita a především organizovaný zločin představuje jeden z nejnebezpečnějších společenských problémů nejen v našem státě, ale i v dalších zemích současného světa. Jeho expanze a šíření dokáže destabilizovat světové ekonomické a politické systémy, přičemž se aktivity organizovaného zločinu zaměřují zejména na rozvojové země a země, které se nacházejí v transformačním stadiu ekonomiky.

Mezi takové země stále patří i náš stát. Policie České republiky každoročně vyhodnocuje stav organizovaného zločinu na našem území. Porovnáním výročních zpráv²² lze tedy posoudit, jakou měl organizovaný zločin před více než deseti lety formu, jak se vyvíjel a jak se s největší pravděpodobností vyvíjet bude.

Od roku 1989 se v důsledku několika faktorů (např. otevření státní hranice, možnosti svobody projevu, volného podnikání, politické situace na Balkáně, v zemích bývalého SSSR a v zemích tzv. třetího světa) několikanásobně zvýšil počet cizinců na našem území. Zároveň tak došlo i k výraznému nárůstu některých druhů kriminality. Na tuto situaci nebyla připravena ani česká policie ani česká veřejnost. Mezinárodně politická situace se postupem času zklidnila a značná část závadových cizinců z naší země odešla. Část pachatelů z řad cizojazyčného organizovaného zločinu se u nás ale usadila, žije trvale v naší zemi a v průběhu celých 90. let začala postupně pronikat do domácí scény – státní správy.

Současný organizovaný zločin existuje v mnohem sofistikovanější a tedy nebezpečnější formě, než byl organizovaný zločin balkánských a ruských pachatelů z počátku 90. let. V této souvislosti mluvíme především o zločinu domácím, zločinu, který odnikud nepřišel a nikam tedy nemohl odejít. Jeho vývoj souvisí se zásadními změnami v české společnosti, v ekonomice i politice tak, jak se po roce 1989 odehrály. Cílem organizovaného zločinu u nás je získání maximálních zisků a také ekonomického, společenského a politického vlivu za pomoci jakýchkoliv prostředků. Jsou to prostředky jak otevřené - násilí, vydírání, zastrasování, tak i prostředky méně viditelné, ale pro společnost nebezpečnější. Jsou to korupce, diskreditace nepohodlných osob či institucí nebo legalizace výnosů z trestné činnosti prostřednictvím zdánlivě legálního podnikání či investování. Organizovaný zločin ignoruje státy, jejich hranice i zákony a vytváří si uvnitř společnosti své vlastní, paralelní, na státu nezávislé struktury. Přitom organizovanou trestnou činností nelze chápat jako fenomén izolovaný od tzv. běžné kriminality. Obě tyto části jsou velkou měrou vzájemně propojeny.

Policie České republiky ve své zprávě o činnosti Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu za rok 2006²³ konstatuje, že se zásadním způsobem projevil posun v oblasti organizovaného zločinu.

---

²² www.mvcr.cz/dokumenty/org_zlo/konc2000/cesky/index.html

²³ www.mvcr.cz/dokument/2007/uooz_2006.pdf

Kromě pachatelů z kriminálního prostředí, které se v rámci své činnosti snaží odhalit a postavit před justiční výkon spravedlnosti, se policisté pohybují i mezi úředníky státní správy, politiky a podnikateli. Zároveň šetří a stíhají osoby, které s nimi spolupracující a jim napomáhající. Informace a zajištěné stopy svědčí o rozsáhlé trestné činnosti jak násilného, tak hospodářského charakteru. Na základě těchto informací zpráva konstatuje, že organizovaný zločin našel mechanismy, jak ve svůj prospěch působit na státní správu, a že již do státní správy České republiky prorostl. V některých případech výrazným způsobem státní správu ovlivňuje a poškozuje. Toto významné bezpečnostní riziko se dotýká zejména bezpečnostní, ekonomické a politické stability státu.

Organizovaný zločin zasáhl do všech oblastí naší společnosti. Největší rizika jsou spatřována hlavně v oblastech násilného jednání, obchodu se zbraněmi, obchodu s lidmi a ilegální migrací, zločineckými strukturami, terorismem, paděláním a dalším organizovaným jednáním.

V oblasti **násilné trestné činnosti** jsou vedeni pachatelé trestných činností násilného charakteru jako jsou vraždy, loupeže, únosy, braní rukojmí, vydírání, použití nástražných výbušných systémů, včetně vydírání formou kontaminace potravinářských výrobků, a to na celém území České republiky. Mezi nejnebezpečnější násilné trestné činnosti patří vraždy v souvislosti s organizovaným zločinem. Cílem je zakrýt trestnou činnost, odstranit nepohodlné svědky či spolupachatele a boj mezi jednotlivými skupinami o sféry vlivu a zájmu. Jsou to vraždy provedené na objednávku, kdy mezi vykonavatelem a poškozeným neexistuje žádný vztah. Pravděpodobně většinu vykonavatelů vražd tvoří cizí státní příslušníci, kteří po spáchání trestného činu opouští území republiky. Výrazným rysem také je, že i samotní poškození se dopouští závažné trestné činnosti, což velice znesnadňuje vyšetřování. Poškození jsou často sami zapojeni do kriminálních aktivit. Jejich okolí o jejich aktivitách odmítá z obavy o svůj život i z obavy své vlastní kriminalizace vypovídat. Provedení vražd bývá na vysoce profesionální úrovni a motiv leží mimo vztah pachatele a poškozeného.

Další závažná trestná činnost páchaná formou organizovaného zločinu je loupež, ublížení na zdraví, omezování osobní svobody a braní rukojmích. Velkým problémem je zaznamenáván v násilné trestné činnosti pomocí nástražných výbušných systémů (dále jen NVS) užitých proti životu, zdraví, majetku a státu.

Zde je spatřován vysoký stupeň společenské nebezpečnosti, při kterém dochází k nekontrolovatelnému a bezohlednému ohrožení životů a zdraví nevinných lidí včetně značných materiálních škod. Tuto trestnou činnost velkou měrou využívají organizovaná zločinecká seskupení k ryze kriminálním aktivitám, jako je zastrašování, vraždy, vydírání, a také jednotlivci a skupiny jako prostředek k dosažení svých cílů. Vysoká společenská nebezpečnost je v uložení NVS proti konkrétní osobě, v řadě případů na veřejném prostranství. NVS se pak stává hrozbou nejen pro samotnou oběť, ale i pro nic netušící občany.

Vysoká forma společensky nebezpečné organizované násilné trestné činnosti spočívá ve vydírání formou tzv. „racketeeringu“. Jedná se o vybírání poplatků za tak zvanou ochranu od poškozených proti jejich vůli. Takové vydírání praktikují dobře vnitřně organizované skupiny pachatelů s hierarchickou strukturou, prvky konspirace, přísnou disciplínou, mlčenlivostí a sankcemi za zradu. Jedná se o trestnou činnost s řadou formálních rysů shodných s podnikatelskou činností s cílem dosažení maximálních zisků bez ohledu na použité prostředky, metody a oblasti podnikání. Následuje legalizace zisků např. nákupem lukrativních nemovitostí zprostředkovaným zcela seriózně podnikajícími firmami a pronikání do společenských struktur se snahou o ovlivnění politického a hospodářského života v zemi. Zisky jsou mimo jiné investovány v hospodářské sféře anebo použity k zajištění bezpečnosti v boji s konkurencí. Původně byly poplatky vybírány ruskojazyčnými organizovanými skupinami od krajanů (převážně stavebních dělníků působících na našem území legálně i nelegálně), turistů z bývalého SSSR a legálně působících firem ruskojazyčných vlastníků. V posledním období je tendence zakládat organizované zločinecké skupiny na transnacionálním principu s jediným cílem - generací zisku. Poplatky za ochranu jsou vybírány od podnikatelských subjektů z oblasti pohostinství, provozování „veřejných domů“ apod. Zpočátku pachatelé požadují částky za „ochranu“, které jsou pro poškozené akceptovatelné. Výše poplatků se však neustále zvyšuje, až do finančního vyčerpání vydíraných, kteří jsou pak nuceni k převodu živnosti na pachatele apod. Charakteristické je, že především v počáteční fázi poškození odmítají spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení, neboť placení „výpalného“ je tolik finančně nezatěžuje. Pachatelé závažné násilné trestné činnosti také stále častěji využívají psychického nátlaku na hranici zákona namísto fyzického napadání oběti. Ovšem vzhledem k vysokému stupni latentních trestných činů se jedná pouze o eliminaci špičky ledovce.

Vysoce nebezpečná forma trestné činnosti je **vydírání státu pod pohrůžkou kontaminace potravin, vodních zdrojů atd.** Pachatelé jsou připraveni ublížit na zdraví nebo usmrtit velké množství lidí. Kontaminací potravin, vodních zdrojů životu nebezpečnými látkami je vyhrožováno v případě nesplnění jejich požadavků. Hlavním motivem je získání co největších finančních prostředků bez ohledu na následky, nebo likvidace nepohodlné konkurence. Někdy také bývá motivem i osobní pomsta bývalému zaměstnavateli apod. Nejedná se o trestnou činnost organizované skupiny, ale zpravidla o jednotlivce. Potravinářským firmám pachatelé vyhrožují možným zveřejněním informací o kontaminaci v hromadných sdělovacích prostředcích, což by mohlo vyvolat paniku ve společnosti a firmě způsobit značné ekonomické škody s konečným důsledkem ohrožení stability v podnikatelském prostředí.

V oblasti **obchodu se zbraněmi** jsou organizována zločinecká seskupení pachatelů nedovoleného obchodování se zbraněmi, střelivem, výbušninami a vojenským materiálem. Spojeny jsou se zahraničním obchodováním a s firmami obchodujícími s tímto materiálem. Pachatelé se zaměřují i na nedovolené obchodování s radioaktivními, chemickými, biologickými a ostatními vysoce nebezpečnými látkami a jejich přechováváním.

V oblasti zbraní a výbušnin se pachatelé přímo podílejí na obchodování, výrobě a znehodnocování zbraní a vojenského materiálu, dále na překupování zbraní ze státních organizací za účelem jejich dalšího použití. Prodejci zbraní - právnické či fyzické osoby mají úzké kontakty a vazby na kompetentní orgány státní správy rozhodující o vydání povolení k obchodování s uvedeným materiálem. Problémový stav je i na úseku znehodnocování zbraní, kde ze strany Policie ČR prakticky neexistuje řádná kontrola nad tím, jakým způsobem jsou zbraně znehodnoceny. Firmy, které tuto činnost deklarují ve větší míře, někdy zbraně nedostatečně znehodnotí. Jednoduchou úpravou je pak lze přivést zpět do plně funkčního stavu. Jsou už i registrovány případy, kdy firmy vydají potvrzení o znehodnocení zbraně, ale ve skutečnosti je zbraň plně funkční. Zde by se mělo zcela jednoznačně směřovat ke zpřísnění podmínek při znehodnocování zbraní a delaboraci munice a také k úpravě právních norem, zabývajících se touto problematikou. Technologické postupy jsou zcela dostačující. Tuto trestnou činnost provádějí profesionálové a vzhledem k latenci je odhalování konkrétních případů značně komplikované.

S tím dále souvisí návazná činnost na úseku obchodování s výbušninami a výrobou nástražných výbušných systémů (dále jen NVS). Po nákupu trhavin na našem území od osob, které k nim mají přístup, je snaha dopravit toto zboží mimo území České republiky. Jedná se hlavně o osoby provádějící pyrotechnické práce a osoby s vazbou na místa uskladnění trhavin. Hlavní motivací těchto osob je jednoznačně finanční zisk. O nákup trhavin mají také zájem osoby, které je chtějí použít při výrobě NVS, tedy pro trestnou činnost násilného charakteru (vydírání, vraždy apod.). Nejen výbušniny, ale i nelegální obchodování s látkami CBRN (Chemical, Biological, Radioactiv, Nuclear materials). Problematika reexportu tohoto zboží je velmi závažná. Tyto materiály je možné poměrně snadno provézt zejména přes silniční hraniční přechody. Legislativa umožňuje snadné zakládání firem obchodujících či znehodnocujících rizikový materiál, ve kterých velmi často působí i cizí státní příslušníci. Současná složitá mezinárodní situace zvyšuje zájem o získání a obchodování s těmito materiály, především od osob s vazbou na teroristické organizace.

V oblasti **ilegální migrace a obchodování s lidmi** policie v rámci své působnosti rozpracovává a dokumentujeme zločinecká seskupení pachatelů, kteří se dopouštějí trestné činnosti na úseku ilegální migrace, obchodu s lidmi, nedovoleného nakládání s lidskými orgány a tkáněmi, včetně jejich napojení na mezinárodně organizované skupiny. Charakter i způsoby organizování ilegální migrace se v roce 2006 zásadním způsobem nezměnily. Mění se ale struktura převaděčských organizací. Od roku 2004 přetrvává trend silného nárůstu migrantů z Číny. Zvyšují se počty zadržených cizinců po nedovoleném překročení státní hranice. Dosvědčují to získané poznatky o aktivitách asijských zločineckých uskupení na našem území, na území Slovenska, či počty migrantů zadržených v Rakousku a Německu. Mění se způsoby ilegálního převodu uprchlíků přes naše území, včetně vstupu a odchodu z České republiky. Mění se způsoby přepravy migrantů. Zvýšil se počet ilegálních převozů cizinců přes státní hranice v nákladových prostorách dodávkových a nákladních vozidel a na ložných plochách kamionů. Mění se převaděčské trasy. Poznatky o převážení migrantů v nákladních prostorách dokladují i informace Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie ČR. Podle jejich statistik došlo k nárůstu zadržených cizinců na výstupu z České republiky, přičemž při vstupu na naše území byl počet zadržených migrantů minimální. Konspirace převaděčských organizací je stále důkladněji propracovávána a to tím, že také „nabývají zkušeností“ z dosud vedených trestních řízení proti těmto zločineckým organizacím. Není výjimkou trestní spis, ve kterém je trestní řízení včetně stále probíhajícího hlavního líčení vedeno několik let.

Policisté Služby cizinecké a pohraniční policie ČR zadrželi několik tisíc ilegálních migrantů z různých zemí, kteří byli připraveni k ilegálnímu přechodu do Německa a Rakouska, právě za pomoci pěších převaděčů a řidičů nákladních či dodávkových vozidel. Proběhlo několik samostatných akcí proti mezinárodním zločineckým organizacím, napojeným na obdobné organizace u nás.

V oblasti obchodu s lidmi se zjišťují a soustřeďují poznatky k této trestné činnosti s cílem vedoucím k odhalení pachatele. Jedná se převážně o trestnou činnost souvisejícími se zneužíváním dětí včetně šíření dětské pornografie na internetu a trestnou činností související s nedovoleným nakládáním s lidskými orgány a tkáněmi. Velmi rozsáhlé aktivity organizovaných skupin jsou u obchodování s lidmi za účelem komerčního sexuálního zneužívání. Zaznamenává se výrazná globalizace tohoto druhu trestné činnosti. Zdokonalují se metody, způsoby konspirace, legalizace výnosů organizovaných skupin apod. Jsou zaevidovány výrazné aktivity vietnamské komunity organizující u nás prostituci. Monitorují se aktivity různých modelingových agentur, které jsou ve skutečnosti eskortními službami směřujícími prakticky do všech zemí světa.

V roce 2006 proběhlo v různých členských zemích Evropské unie několik rozsáhlých akcí proti skupinám osob, zajišťujících výrobu a distribuci dětské pornografie po internetu. Řada případů této trestné činnosti byla v minulosti prověřována i na našem území, někteří pachatelé již byli i obžalováni. Situace je však značně komplikovaná, neboť technické zázemí potřebné pro odhalování této trestné činnosti je nedostatečné. V roce 2005 byl také zaznamenán i případ trestné činnosti nedovoleného nakládání s lidskými orgány a tkáněmi. Svým charakterem se jedná o první případ tohoto druhu, který byl u nás vyšetřován a ve kterém bylo sděleno obvinění konkrétním osobám.

Oblast **nelegální práce a jiných forem vykořisťování** se nedaří v plné míře prošetřovat. Pracovníci policie zjišťují informace a soustřeďují poznatky o trestné činnosti, prověřují je, rozpracovávají a odhalují pachatele. V této oblasti je Česká republika cílovou zemí pro osoby zejména z bývalého Sovětského svazu, Vietnamu, Číny a dalších asijských zemí. Pod záminkou dobře placené práce u nás jsou lidé získáváni prostřednictvím organizovaných skupin, které jim zařídí legální vstup na naše území.

Po příjezdu jim organizátoři odeberou pasy a nutí je vykonávat většinou fyzicky náročnou podřadnou práci za minimální nebo žádný plat. Lidé jsou k práci nuceni a různým nátlakem je jim bráněno v odchodu. Jejich situace je často bezvýchodná. Organizátoři vyhrožují fyzickým násilím nejen jim samotným, ale často i jejich rodinám v zemích původu. Zločinecké skupiny se jeví jako seriózní zprostředkovatelské organizace s dobrou znalostí místních poměrů, což výrazně komplikuje jejich odhalení.

Naše republika je i tranzitní zemí nebo místem nábory lidí, kteří jsou po padělání cestovních dokladů dopraveni do dalších zemí Evropské unie, kde jsou vykořisťováni jako levná pracovní síla. Bylo uskutečněno několik samostatných akcí proti zločineckým uskupením s návazností na organizace v zahraničí. Proběhla akce na odhalení mezinárodně řízené skupiny zajišťující nábor žen z Vietnamu, kdy jim organizátoři slibovali legální zaměstnání v České republice. Po přepravení žen na naše území je ale nutili k prostituci. Bylo zadrženo několik pachatelů - státních občanů Vietnamu trvale nebo dlouhodobě pobývajících na našem území. Výrazným prvkem je, že hlavními řídicími články v organizacích působících na našem území jsou převážně cizinci s dlouhodobým či trvalým pobytem.

V oblasti problematiky **terorismu** se sledují aktivity zejména v rozložení zločineckých struktur souvisejících s mezinárodním terorismem a projevy terorismu na našem území. Policie spolupracuje v rámci mezinárodní policejní spolupráce s ostatními bezpečnostními složkami v rámci Evropské unie. Spolupracuje s Europolem, Interpolem, Eurojustem a dalšími mezinárodními organizacemi. V oblasti terorismu se situace zásadně nemění. Je obdobná jako ve většině středoevropských a baltských zemích, tedy z hlediska otevřených projevů relativně klidná. V souvislosti s prověřováním informace o možném plánování a přípravě teroristického útoku na našem území však byla přijata adekvátní bezpečnostní opatření. V roce 2006 bylo zahájeno šest trestních řízení, zaměřených na prověření podezření z plánování a přípravy trestného činu teroristický útok.

Z hlediska terorismu byly prověřovány podezřelé aktivity osob, které měly vazbu na objekty jako jsou např. věznice, uprchlická zařízení, cestovní kanceláře, letiště, lázeňská střediska nebo školská zařízení. Řada osob z islámských zemí se kromě standardních podnikatelských aktivit snaží legalizovat vstup dalších osob z těchto zemí na naše území. Takové jednání osob je považováno za bezpečnostní riziko. Jedním z mechanismů legalizace je např. zprostředkování léčebných pobytů v lázních.

Osoby po jednom dni z lázní odchází a vzhledem k platnému vízu se pak pohybují bez jakékoliv možné kontroly nejen po území České republiky, ale i v rámci Evropské unie. Velkým bezpečnostním rizikem je režim azylových zařízení. Osoby, které se do těchto zařízení dostanou bez jakýchkoliv dokladů, si mohou v České republice vytvořit libovolnou identitu bez možnosti tyto údaje ověřit. Opouští dlouhodobě zařízení, udávají smyšlené adresy dalšího pobytu a někteří se zpět již nevrátí. Několikrát se ukázalo, že se na našem území pohybovali lidé s aktivními vazbami na další osoby, které byli později zadrženi pro podíl či přímo účast na teroristické činnosti v zahraničí. Tyto skutečnosti jsou vždy důvodem k dalšímu rozpracování v rámci mezinárodní spolupráce.

V oblasti **padělání** policie v dané problematice rozpracovává, realizuje a zpracovává činnosti pachatelů, trestné činnosti a s tím související další činnosti i v rámci mezinárodní spolupráce. Předkládají podklady pro výměnu informací o padělání platebních prostředků s obdobnými zahraničními útvary a spoluvytváří postupy a strategie proti padělání. Trestná činnost padělání peněz se na našem území většinou vyskytuje v podobě jednotlivých pachatelů, kteří nepracují v organizovaných strukturách. Ojedinele se vyskytují případy, kdy se o držení padělku zmíní dalším osobám, popřípadě jsou tyto naváděny k udání padělku do oběhu. Věková hranice pachatelů této trestné činnosti se snižuje a výskyt padělků je většinou nárazový, zejména v období prázdnin či vánočních svátků.

Rozšířená forma padělání je v současné době zaznamenána u bezhotovostních platebních instrumentů, zejména platebních karet, šeků, směnek apod. Nejvýznamnější místo zde sehrává trestná činnost na úseku platebních karet. Za poslední dva roky je pro tuto kriminalitu příznačný nárůst počtu skutků souvisejících se zneužitím platebních karet, resp. nápad trestných činů neoprávněné držení platební karty. Nárůst této trestné činnosti je především dán tím, že se neustále zvyšuje počet vydaných platebních karet. Úměrnou řadou roste i počet obchodních míst akceptujících platební karty. Peněžní ústavy stále více nutí své klienty vybírat si peníze prostřednictvím platebních karet z bankovních automatů a nikoliv na svých pobočkách. Oblíbenost tohoto platebního prostředku je dána i jeho mezinárodní použitelností.

Nejfrekventovanější a zároveň nejnebezpečnější je padělání platebních karet tzv. „skimming“. Jde o nelegální okopírování dat z magnetického proužku platební karty oprávněného držitele a jejich následné přenesení na nový plastik.

Ten vykazuje fyzikální znaky (rozměr, tloušťka, magnet. proužek apod.) platební karty. Oblíbeným terčem pachatelů se stávají bankomaty, kde instalují kopírovací zařízení, která zároveň umožňují načítání PIN kódu. Jde o velmi závažnou formu trestné činnosti, které se nejčastěji dopouštějí mezinárodně organizované zločinecké struktury převážně ze zemí Rumunska, Bulharska, Litvy a dalších. K vzájemné komunikaci využívají anonymitu internetu, jehož prostřednictvím dochází i k zasílání získaných dat potřebných k výrobě padělků. Pokud jde o vyšší bezpečnost platebních karet lze konstatovat, že banky v tomto směru učinily značný pokrok. Rychlým tempem přecházejí na bezpečnější čipové technologie, které zejména u obchodníků výrazně omezují možnost zneužití karty. Jediným úskalím dále zůstává, že tyto karty nejsou čistě čipové, ale že vedle čipu dále obsahují onen ne příliš bezpečný magnetický proužek.

Padělány byly i dálniční kupony. Počty padělaných kuponů byly velmi vysoké a bylo nutno situaci okamžitě řešit. Analýzou konkrétních operativních informací a informací předaných Ministerstvem financí ČR bylo zjištěno, že na našem území pracují dvě padělatelské dílny. Prověřováním se zjistil přímo prodej padělků dálničních kuponů na některých benzinových čerpacích stanicích. Padělky měly vysokou kvalitu a nebyly snadné je rozpoznat. Všechny byly opatřeny ochrannými prvky a proto byly v rámci preventivních opatření do nové emise dálničních kuponů přidány další dva ochranné prvky, které umožnily vyšší rozpoznatelnost padělku od originálu. Pracovníci dálničních oddělení Policie ČR a Generálního ředitelství cel pak při výkonu služby prováděli kontroly dálničních kuponů. Byly využity sdělovací prostředky, které informovali veřejnost o existenci padělaných dálničních kuponů. Veřejnost byla také informována o místech, kde lze bezpečně dálniční kupony koupit.

3.3 Zločinecké struktury

V oblasti **aktivity zločineckých struktur** působících na území České republiky je největší podíl jejich činnosti vidět hlavně v souvislosti s mezinárodním organizovaným zločinem. Trestná činnost je dokumentována s cílem trestně právního postihu pachatelů a jejich trestná činnost svým způsobem překrývá současné dělení organizovaného zločinu po problematikách.

Oblast **ruských a ukrajinských zločineckých struktur** zůstává stejného charakteru a v jejich vývoji nedochází k výrazným změnám. Česká republika se pro ně stává klidovou zónou, kde jsou již jednotlivé sféry vlivu rozděleny. Nárůst je zaznamenán v investicích zbohatlých ruských podnikatelů do nemovitostí a obchodů. Je pravděpodobné, že z velké části tyto finanční prostředky pochází z financí organizovaného zločinu spáchaného mimo naše území. Za velmi nebezpečné formy je i nadále považováno vydírání podnikatelů a vymáhání dluhů pod krytím různých firem. Obě tyto formy provází hlavně ze strany ukrajinských zločineckých struktur násilné projevy. Bezpečnostním rizikem „podnikání“ ruských a ukrajinských zločineckých struktur u nás je tzv. "kriša" (střecha, ochrana). Jde o vnučování různých forem ochrany soukromým podnikatelům tzv. klientům. Zločinecká organizace ji poskytuje i svým členům. Použitím kriši vyhláší a přejímá jakousi kontrolu nad určitou formou podnikání či nad určitým teritoriem.

Trendem ruských a ukrajinských zločineckých struktur je dlouhodobá infiltrace do našeho prostředí. Obcházení cizineckého zákona různými způsoby jako např. získáním legálního pobytu uzavřením fiktivního sňatku jim dává možnost, aby prostřednictvím osob či jejich rodinných příslušníků zakládali nové obchodní společnosti. Pod legendou různých podnikatelských aktivit a předmětů podnikání pak legalizují finanční prostředky získané kriminální činností. Jde o výpalné, vydírání či další formy trestné činnosti, kterými se zločinecká uskupení na území naší republiky zabývají. Legalizované finanční zdroje pak používají na upevnění svých sociálně-ekonomických pozic u nás. Tím si vytváří prostor pro posílení svého ekonomického a politického vlivu. Průnik ruských a ukrajinských skupin organizovaného zločinu do sféry ekonomické a politické se stává novým charakterickým rysem organizovaného zločinu i u nás. Cílem je získat významný vliv ve strategických a hospodářských odvětvích. Zaznamenány jsou snahy o korupci státní správy, o ovlivňování jejího rozhodování a také snaha začlenit svoje členy nebo spolupracující do orgánů státní správy.

Oblast **balkánských zločineckých struktur** se dlouhodobě monitoruje a rozkrývá se organizovaná trestná činnosti osob pocházejících především z Bulharské republiky a zemí bývalé Jugoslávie. Je zaznamenán výrazný útlum činnosti balkánských zločineckých struktur na našem území. Registruje se však v této souvislosti přesun části těchto struktur do jiných zemí Evropského společenství, zejména Itálie, Belgie, Holandska, Německa.

Aktivity bulharských zločineckých skupin na našem území spočívají především v obchodování s lidmi, v organizování prostituce, v krádežích motorových vozidel, v padělání peněz a platebních karet, v obchodu s drogami a v kapesních krádežích. Organizovaný zločin osob ze zemí bývalé Jugoslávie se kromě majetkové trestné činnosti zaměřuje stále na obchodování s drogami, zlatem apod.

Oblast **asijských zločineckých struktur** zůstává v rámci asijského organizovaného zločinu nadále stejná. Policie se zaměřuje na organizovanou trestnou činnost převážně osob vietnamské a čínské národnosti. Špičkami vietnamské zločinecké struktury jsou osoby z vedení velkotržnic jako je např. SAPA, HKH, Svatý Kříž, Dragon a Tržnice 66. Za poměrně spleťtými majetkovými vztahy jednotlivých tržnic stojí vždy pouze několik osob ovládajících obchodní podíly tržnic. Disponují značnými finančními prostředky, rozhodují o pohybu zboží, kapitálu i osob v rámci celé struktury. K udržování pořádku využívají služeb dalších osob z řad tzv. „Bo Doi“, tedy „nájemných vojáků“. Ti vyřizují „špinavou“ práci a udržují zbytek komunity v podřízeném postavení. Další osoby pak zastupují tržnice při jednáních s jinými subjekty, např. úřady, podnikateli z českého prostředí apod. Je třeba uvést, že vietnamská zločinecká struktura se dokázala na našem území etablovat a získala prostor pro svoji činnost. Velice efektivně dokáže zneužívat mezer ve státní správě, legislativně ji obcházet či dokonce korumpovat, a to zejména místní správu na úseku pobytu, podnikání, matriky apod. Typickou trestnou činností je vydírání – vynucování včasných plateb od živnostníků, ale i donucení k platbám vyššího nájemného, obchod s neokolkovanými cigaretami, prostitutkami, převádění osob ze zemí východní Asie do České republiky a dalších zemí Evropské unie.

Oblast **domácích zločineckých struktur** je vidět na případech například tzv. Berdychova gangu a vraždy podnikatele Františka Mrázka, které signalizují nutnost nadále důsledně monitorovat domácí zločinecké struktury. Ty lze v současné době označit jako nejvíce nebezpečné, nejvíce propracované, etablované, schopné výrazně poškodit veřejný život, ekonomickou stabilitu a v konečném důsledku i široký okruh státní správy České republiky.

V rámci politických, ekonomických a sociálních změn po roce 1989 se přerozdělila moc, státní majetek, vliv na veřejný, politický a ekonomický život, včetně posílení soukromého majetku. Již v této době vznikla domácí zločinecká struktura zaměřená na získání a legalizaci kapitálu.

Postupně se velice úzce propojila s českými nejen kriminálně závadovými osobami a mezinárodními zločineckými strukturami. Během let se podařilo domácí zločinecké struktuře upevnit pozice a legalizovat zisky z hospodářské trestné činnosti. Násilná trestná činnost jim pomáhá mnohdy zahlazovat stopy a současně si tak upevňují i své pozice v rámci veřejného, ekonomického a politického života. Disponují nejlepšími a nejefektivnějšími kontakty v rámci státní správy. Zaznamenány jsou pokusy o kompromitaci „nepohodlných“ pracovníků státní správy i celých institucí prostřednictvím různých informací a materiálů „analyticko – zpravodajského charakteru“, zpravidla uveřejňovanými anonymně.

V poslední době je jako bezpečnostní riziko zaznamenáno využití korupce s propojením na orgány státní správy. Tento prvek bez ohledu na druh či oblast trestné činnosti může ohrožovat bezpečnostní situaci státu a je rozhodně trendem, ve kterém budou struktury organizovaného zločinu zejména pro jeho efektivitu pokračovat. Zločinecká seskupení mají vybudované kvalitní kontakty na všech úrovních státní správy. Korupce je evidována v řadách státních úředníků a policistů, kteří se u nás zabývají např. povoláním pobytu cizinců. Z toho vyplývá i další bezpečnostní riziko, což je nekontrolovatelný pohyb cizinců. Na našem území se pohybují již od doby před zavedením vízové povinnosti. Cizinci jsou potenciální pachatelé, kteří mají perfektní znalosti o našem prostředí, jsou v přímém kontaktu s českým podsvětím, kde mají již vybudovanou složitou a rozvětvenou infrastrukturu. Velké riziko je stále častější spatřováno v zapojení dosud bezúhonných osob do jednotlivých organizačních struktur zločineckých uskupení. Motivací je pro ně především touha po rychlém a snadném zisku.

3.4 Dílčí závěr

Historický vývoj zločinnosti nás dovedl od zločinů „jednoduchých“ až do současné doby, kdy kriminalita a na ni navazující organizovaná trestná činnost mají ty největší technické vymoženosti k páčání trestné činnosti. Boj s organizovaným zločinem bude v budoucnosti stále obtížnější. Na základě dosavadního vývoje lze předpokládat nadále stoupající tendenci násilné trestné činnosti ve spojení s organizovaným zločinem. Výrazným prvkem je stále častější a intenzivnější snaha organizovaných skupin převést převážnou část svých aktivit do zcela legálního podnikání.

Členstvím v Evropské unii se Česká republika stala ještě lukrativnějším působištěm pro jednotlivá zločinecká uskupení. Nemalý podíl na dané situaci má i neefektivnost a nepružnost civilního soudnictví, neboť věřitelé nemají možnost v krátké době a legální cestou se domoci uspokojení svých oprávněných pohledávek. Obracejí se proto na vymahačské společnosti, které se pohybují až na samé hraně zákona a mnohdy i za ní.

Útvary Policie České republiky spolupracují i s policejními orgány jiných států. Spolupráce probíhá prostřednictvím Interpolu a Europolu. Rovněž probíhá příhraniční spolupráce prostřednictvím jednotlivých policejních expozitur Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Činnost je rozvinuta v rámci pracovní skupiny Europolu EHWG (Europol Homicide Working Group) - pracovní skupina Europolu pro přeshraniční vyšetřování vražd.

Další spolupráce je s příslušnými státními zastupitelstvími a soudy, Bezpečnostní informační službou, Vojenským zpravodajstvím a ostatními orgány státní správy. Na potenciální pachatele se může preventivně působit pouze výší a neodvratitelností trestu, který je za spáchaný trestný čin čeká. Prevencí proti loupežným přepadením peněžních ústavů je jejich stále dokonalejší zabezpečení, tj. v zabezpečení přepážek s peněžní hotovostí, v podobě zlepšení kvality videokamer, záznamových zařízení apod.

Největším rizikem z pohledu terorismu je skutečnost, že Česká republika je nejen tranzitním místem, ale i prostorem pro krátkodobý pobyt osob podezřelých z napojení na radikální islamistické skupiny, jejich podpůrné organizace nebo pro jednotlivce s radikálním zaměřením. Reálné nebezpečí teroristických akcí organizovaných zahraničními subjekty nelze vyloučit, neboť samotná Česká republika byla upozorněna na hrozbu teroristického útoku. Riziko vyplývá především ze zahraničněpolitické orientace České republiky (členstvím v Evropské unii, NATO, protiteroristické koalici, naše vztahy se státem Izrael apod.).

Hlavní bezpečnostní rizika jsou v činnosti cizojazyčných zločineckých skupin, zejména ruských a ukrajinských, které jsou stále podporované vzrůstajícím příjmem finančních prostředků. Umožňuje jim to stále ve větší míře využívat tyto zisky při pronikání do státní správy a zvyšování svého celkového vlivu. Příznivě lze hodnotit slábnoucí činnost balkánských zločineckých struktur. Situace se ovšem nemůžeme podceňovat, neboť návrat zločineckých struktur z oblasti Balkánu zpět nelze definitivně vyloučit.

Za bezpečnostní rizika asijských zločineckých struktur lze považovat stále přetrvávající obrovskou tzv. šedou ekonomiku, obcházení daňových a celních předpisů České republiky. Riziko je i v pokusech vietnamských zločineckých struktur o pronikání do státní správy, zejména na úseku místní správy, cizinecké a migrační politiky státu, podnikání, matrik apod.

Domácí zločinecké struktury jsou charakteristické tím, že jejich mnoho let trvající závažná hospodářská kriminalita a následná přerozdělení a legalizace zisků zůstává „dokonalá“ a nelze se probrodit strukturou v jejich „podnikatelském“ prostředí. Významné bezpečnostní riziko je stále v soustavném, cílevědomém a mnohdy neřešeném propojení „podnikatelských“ aktivit a veřejného a politického života u nás.

Velkým bezpečnostním rizikem jsou aktivity mezinárodního organizovaného zločinu při padělání platebních prostředků. Kvalita padělaných peněz má díky výkonné a cenově dostupné výpočetní a reprodukční technice vzestupnou úroveň. V trestním zákonu jsou uvedeny trestné činy týkající se padělání peněz - konkrétně padělání a pozměňování peněz, udávání padělaných a pozměněných peněz a výroba a držení padělatelského náčiní. Stávající legislativa je tedy nastavena vcelku dobře na ochranu peněz, ale již ne na ochranu bezhotovostních platebních prostředků. Pachatel není postihován za padělání platební karty, ale za trestný čin neoprávněného držení platební karty.

Padělání bezhotovostních platebních prostředků (především platebních karet), či uvádění a zneužívání odcizených dat z platebních karet při platbách na internetu je v současné době značně rozšířenou trestnou činností a lze předpokládat, že s dalším rozšiřováním používání platebních karet i plateb přes internet bude docházet i k dalšímu rozšíření této trestné činnosti.

Závěr

Pohled do historického vývoje našeho státu a práva, do historického vývoje trestního práva a trestání a přehled trestných činů a zločinů se stal základem k vypracování této bakalářské práce. Počátek současné české společnosti o které pojednávám je datován listopadovými událostmi 1989. Příchod demokratický změn nepřinesl jen výrazné změny společenské, hospodářské a ekonomické, ale především sociální. Náš stát se otevřel světu a svět se otevřel nám. Stali jsme se evropskými občany a o to více vnímáme jiné oblasti světa.

Vzestupem informačních technologií v médiích se prakticky v přímých přenosech dostáváme do všech částí světa. Válečné scény, přímé vstupy do otevřených bojů, demonstrace a následky teroristických útoků vidíme kdekoli na světě v jakémkoli čase. Domnívám se, že toto je hlavní důvod, proč mají naši občané zvýšené obavy s organizovaného zločinu. Příčiny vzniku těchto obav najdeme především po útocích proti civilnímu obyvatelstvu nejen v USA, ale i ve známých turistických částech světa. Chránit se před organizovaným zločinem je a bude stále těžké.

Organizovaná zločinnost je vykonávána dlouhodobě, hierarchicky a působí na všechny články ve společnosti. Společnost destabilizuje a působí v ní velké škody. Zločinecké organizace jsou vždy o krok vpředu. Přispěl k tomu prudký rozvoj a dostupnost počítačové techniky, internetu a mobilní komunikace. Není problém se kdykoli a kdekoli domluvit, zjistit si potřebné informace na internetové světové síti apod.

Ochrana našeho státu a občanů před organizovaným zločinem je v rukou bezpečnostních složek propojených ve spolupráci s bezpečnostními složkami dalších evropských států. Tady se ihned řeší předané informace, ale i náznaky zvýšeného nebezpečí projeveného proti našemu či jinému spolupracujícímu státu. Ochranná opatření jsou soustředěna i na sledování a snížení aktivit těchto organizovaných skupin.

Euforie našeho obyvatelstva z nově nabyté svobody postupně upadla a nastoupila skutečná realita v podobě ztráty životních jistot, prohlubující se nezaměstnanosti, neúspěchů v podnikání, špatně placené práce a s tím související zadluženosti rodin a jejich následné rozpady.

Otevřením hranic našeho státu, zvýšenou migrací cizinců, dostupností drog, provozováním různých podvodných her a vlivem dalších dosud „nepoznaných“ prvků, začalo docházet ke zvyšování kriminality s těmito prvky souvisejícími. Na takto vzniklé situace a dopady nebyla naše společnost a ani občané připraveni. To je několik důvodů, kvůli kterým se prudce zvýšila kriminalita a na ni navazující závažná organizovaná trestná činnost.

Alarmující je také narůstající kriminalita dětí a mládeže. Některé děti jsou svými rodiči zneužívány k páchání trestných činů a tyto trestné činy musí být odloženy pro jejich nízký věk. Nemůžeme přehlédnout ani zvyšující se brutalitu a násilí mezi dětmi a mládeží. Nejen mezi mládeží samotnou, ale jsou to i fyzické útoky a napadání učitelů ve školách a vychovatelů v ústavech mládeže. Domnívám se, že právě z těchto důvodů vláda navrhuje snížit hranici trestní odpovědnosti z 15 na 14 let.

Proč vláda ve svém novém návrhu zvyšuje horní hranici trestní sazby trestu odnětí svobody až na 30 let? Vláda tímto reaguje na stále rostoucí kriminalitu ve společnosti, na zvyšující se brutalitu trestných činů a na oprávněné obavy občanů. Právě zvýšením represivních opatření se jí bude snažit alespoň zastavit. Vysoké tresty jsou ukládány i v některých dalších evropských zemích.

Lze zastavit narůstající organizovanou trestnou činnost? Jedině snad preventivní, důslednou a rychlou práci policie a soudů vedoucí k odhalení a potrestání pachatelů, a dále i zmiňovanou hrozbou dlouholetého trestu. Od páchání trestných činů asi neodradí, ale donutí pachatele se alespoň zamyslet, zda tuto činnost konat a pokud ji spáchá, tak s těmi nejpřísnějšími následky. Organizovaný zločin destabilizuje naši společnost a proto by měli být tito pachatelé odtrženi a izolováni od společnosti co nejdéle.

Ze svého pohledu bych dále navrhoval, aby lhůta k podmíněnému propuštění za nejtěžší zločiny a za organizovanou trestnou činnost byla prodloužena nebo v některých případech vyloučena. Podle současné trestní normy si odsouzený může požádat o přeřazení do mírnějšího typu věznice po uplynutí jedné třetiny výkonu trestu v daném typu věznice. V tomto případě bych navrhoval, aby možnost přeřazení do mírnějšího typu věznice bylo za nejtěžší zločiny a za organizovanou trestnou činnost až po uplynutí poloviny trestu a bez možnosti dalšího mírnějšího přeřazení.

Další položená otázka byla, zda je možno použít v současném stavu prvky restorativní (obnovující) justice. V naší společnosti se jedná o uplatnění prostředků mediace a probace, a ty by se daly použít jediné u některých méně závažných činů. Jednalo by se hlavně o neúmyslné a nedbalostní trestné činy a některé skutky - provinění spáchané mládeží. Kriminalita dnešní mládeže se ale stala nelichotivým fenoménem dnešní doby. Víme, že některá provinění spáchaná mládeží mají v sobě takové prvky násilí a agresivity, které dosud nebyly zaznamenány. Je to především nedostatečnou výchovou v rodinách, působením v partách, braním drog a s tím související návaznou trestnou činností. Ta pak dosahuje daleko objemnějších forem a narušenost mládeže je někdy taková, že prostředky mediace a probace již nejdou použít.

A co napsat na úplný závěr k tématu bakalářské práce „Zločin a trest v současné české společnosti“. Jak jsem ve své práci uvedl, zločin je znám od počátku historie našeho státu, zločin se vyvíjel a dospěl až do současné doby, kdy je daleko propracovanější a agresivnější. Zločin byl vždy trestán, někdy podle zásluh, ale někdy také nepřiměřeně a to podle režimu ve kterém se zrovna nacházel. Dřívější zvýšená represivní opatření sloužila především k upevnění a ochraně režimu tehdejší doby, ale dnešní navrhovaná opatření mají za cíl chránit osoby a společnost, chránit naši demokracii. Oprávněné obavy občanů naší současné společnosti jsou známy, což dokazují zveřejněné průzkumy. Oprávněné obavy ze zvyšující se kriminality a zločinnosti má i naše současná vláda, která předložila návrh nového trestního zákona. Oprávněnost tohoto kroku vidím i já v tom, že se zvyšující se zločinností má být i zvyšující se trestní opatření. V současné demokratické době nebude sloužit k upevnění režimu, ale k naplnění základního účelu a cíle trestu, a to je ochrana jednotlivce a společnosti před trestnými činy a před jejich pachateli.

Resumé

V této bakalářské práci je zpracován pohled na historický vývoj našeho státu a práva od Velkomoravské říše až do současnosti, na historický vývoje trestního práva a trestání od prvních náznaků v počátku 11. století až do současnosti a „přehled“ zločinů a trestných činů, které se během své historie v podstatě nezměnily, ale postupem času se vyvíjely. V závěru práce jsou dány odpovědi na otázky týkající se nárůstu kriminality a zločinnosti v současné české společnosti a návrhy možných opatření k jejich zastavení či snížení.

Anotace

Pohled do historického vývoje našeho státu a práva, do historického vývoje trestního práva a trestání a přehled trestných činů a zločinů se stal základem k vypracování této bakalářské práce. Cílem bakalářské práce bylo upozornit na nebezpečný prvek v dnešní současné české společnosti. Tímto prvkem je zvyšující se trestná činnost a návazná organizovaná trestná činnost. V současné době, kdy se naše velmi mladá demokracie rozrůstá do evropského rozměru je potřeba se tímto problémem zabývat. Vláda České republiky si uvědomila nebezpečnost tohoto problému a předložila návrh nového trestního zákona. Z pohledu dalšího vývoje České republiky je nutné tento nebezpečný prvek co nejdříve řešit a zvyšující se kriminalitu a organizovanou trestnou činnost alespoň zastavit.

Klíčová slova

česká společnost
zločin a trest
trestní zákon
zločinné spolčení
ochrana společnosti

Annotation

The look at historical development of our state and law, at historical development of the criminal law and sentencing and the survey of delicts and crimes became the base for working up this bachelory work. The aim of the bachelory work was to draw attention to a dangerous element in the current Czech society. This element is delicts increase and consecutive organized crime. In the current time when is our young democracy growing up to the European dimensions is needed do deal with the problem. The government of the Czech republic realized the danger of this problem and proposed a new penal law. From the look at next development of the Czech republic, it is necessary to solve this dangerous element and at least to halt increasing criminality and organized crime.

Key words

Czech society
Crime and punishment
Penal law
Criminal consociation
Society protection

Použitá literatura a prameny

Zákony

1. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky,
2. Zákon č. 2/1993 Sb., usnesení ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod
3. Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
4. Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších předpisů,
5. Zákon č. 257/2000 Sb. o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů,
6. Zákon č. 218/2003 Sb. o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže,

Literatura

7. ADAMOVIČ, K. *Dějiny veřejného práva ve střední Evropě*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-282-9,
8. BĚLINA, P. a kol. *Dějiny země Koruny české II*. 1. vyd. Praha: Paseka, 1992, ISBN 80-85192-30-6,
9. ČECH, S., ŘEZNÍČEK, M. *Zločin kolem nás*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1997, ISBN 80-7023-253-6,
10. ČORNEJ, P., POKORNÝ, J. *Dějiny českých zemí do roku 2000 ve zkratce*. 1. vyd. Praha: Práh, 2000, ISBN 80-7252-026-1,
11. FIŠER, R., HARNA, J. *Dějiny českých zemí II*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 1998, ISBN 80-7168-522-4,
12. FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. 1. vyd. Praha: Rybka Publisher, 1999, ISBN 80-86182-91-6,
13. JEDLIČKA, R. a spol. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*. 1. vyd. Praha: Themis, 2004, ISBN 80-7312-038-0,
14. MALÝ, K. a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 2. vyd. Praha: Linde, 1999, ISBN 80-7207-167-7,
15. NĚMEC, M. *Organizovaný zločin*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1995, ISBN 80-206-0472-3,
16. SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Právní postavení mladistvých*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2004, ISBN 80-86432-82-3,

17. ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000, ISBN 80-85850-00-1,
18. VANĚČEK, V. *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1976, 11-087-75,
19. VLČEK, E. *Dějiny trestního práva v českých zemích a Československu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, ISBN 80-210-0791-5,

Jiné informační zdroje

20. <http://www.stem.cz>
21. <http://www.mvcr.cz>
22. <http://www.justice.cz>
23. <http://www.vscr.cz>
24. <http://www.euroskop.cz>